NR1 • 2009 • PRIS 40 SEK

SKELLEFTEBYGDEN

I FOKUS: MÄRKESÅRET 1809

I SKELLEFTEBYGDEN, NR 1 - 2009

3	Förord	*Rolf Granstrand*
4-5	Den 15 maj 1809	*Rolf Granstrand*
6-9	Krig och ockupation	*Ulf Lundström*
10-13	Ett år med nöd och död	*Birgitta Grönlund*
14-15	Brev till krigsministern	*General Sjuvaloff*
16-17	Fänrik Stål	*Harry Åkesson*
18-25	Ske-å kompani under 1808-09	*Rolf Granstrand*
26-27	Vapenstilleståndet i Frostkåge	*Per Landström*
28-29	Inlämning av vapen	*Ulf Lundström*
30	Program lokalhistoriska dagar	
31	Den lokalhistoriska portalen	
32	Kyrkbild, storbron över Skellefteälven	

REDAKTION: Rolf Granström, Ansvar. utg.
Daniel Burlin, Grafisk form
Tryck: Skellefteå Tryckeri AB

Adress: rolf.granstrand@ur.se

Omslagsbild : Minnessten rest den 15 maj 2009.
Foto : Lars Lundström.

Initiativet till stenen togs av en cirkel inom Studieförbundet Vuxenskolan. För beslutet står Skellefteå Landsförsamling, SKEFO samt ytterligare ett antal lokalhistoriska aktörer.

Förord : Vad är det för märkvärdigt med Märkesåret 1809 ?

Och finns det särskilda skäl att uppmärksamma detta år i Skelleftebygden ?

Låt oss fundera lite kring detta. Dels finns förstås dom skäl som gör 1809 till ett märkesår i hela riket, ja, även i Finland förstås.
Efter femhundra år av gemensam historia, så lösgörs den östra rikshalvan och inleder utvecklingen mot ett självständigt Finland, som fullbordas 1918.
För sista (!) gången så deltar svenska soldater i ett omfattande krig, där dom avslutande slagen sker i Västerbotten sommaren 1809.
Den enväldige kungen störtas, riksdagen inkallas igen och antar den 6 juni 1809 en ny, mer demokratisk författning, som sen är i bruk ända fram till 1973.
Riksdagen beslutar året därpå, 1810, om en ny tronföljare, Jean Baptiste Bernadotte, som tillsammans med drottning Desideria, blir grundare av en ny kungaätt.
Och denne Bernadotte, senare Karl XIV Johan, tar redan nåt år senare initiativ till en ny politik byggd på samarbete i stället för rustning, ”1812 års politik”.

Men för Skelleftebygden då ? Finns det särskilda skäl ? Jo, kanske ändå.
För första gången blir bygden skådeplats för militära strider och hamnar sen under en tre månader lång ockupation av ryska trupper.
En lång och kraftig uppgångsperiod för befolkning, nyodling och annan näringsutveckling bryts dramatiskt genom ofredsåren 1808-09. Men utvecklingen tar snart fart igen.
Den nya, praktfulla sockenkyrkan utvecklas till ett av den svenska väckelsens viktigaste fästen, delvis som en följd av händelserna 1809.
Och sist men inte minst; den plats där striden vid Storbron stod den 15 maj 1809 är nästan helt bevarad ännu tvåhundra år senare.

Vi i SKEFO:s styrelse är övertygade om att ett närmare studium av händelserna kring Märkesåret 1809 kan vara ett viktigt bidrag till utvecklandet av det lokalhistoriska intresset och till stoltheten över hembygden. Det är därför roligt att möten och studiecirklar genomförts i många delar av kommunen, t.ex. i Storkågeträsk, Bureå, Kåsböle, Frostkåge, Lövånger, Ragvaldsträsk och inte minst den SV-cirkel, som tagit initiativ till sommarens utställning på majorsbostället Nyborg.
Vår förhoppning är att detta nummer av Skelleftebygden ska kunna tjäna som ett verktyg i det fortsatta folkbildningsarbete samt i undervisningen på gymnasieskolor och folkhögskolor, bl.a. i samband med höstens temadag kring Finland, om vilken det gått ut påbud till landets alla skolor.

Med förhoppningsfulla hälsningar

Rolf Granstrand
redaktör

Stenens text väcker åtminstone två frågeställningar :

1. Vad hände då egentligen den 15 maj 1809 ?

2. Är det faktiskt så att det aldrig vid något annat tillfälle varit militära stridigheter i Skelleftebygden ?

1 I början av maj 1809 kunde man ha förhoppningar om snar fred i det olycksaliga finska kriget. Den envälde kungen var avsatt, den nya tillfälliga regeringen hade omedelbart inkallat riksdagen - Den hade inte varit samlad på nio år ! - och fredsunderhandlingar hade inletts med såväl Frankrike som Ryssland. Den finska rikshalvan var definitivt förlorad och Norrbottenskusten var ockuperad av ryska trupper ner till strax söder om Piteå. Kanske skulle dom göra halt där !

Skelleftebygden var den nordligaste socknen under svensk kontroll. Av resterna från den svensk-finska armén hade c:a 800 man stationerats i området kring sockenkyrkan för att försvara kvarvarande förråd samt försvåra för ryssarna att ta sig över Skellefte-älven, som snart skulle brista ut i häftig vårflod.

Men kring den 10 maj marscherar den ryska armén på c:a 6 000 man vidare söderut för att några dagar senare samlas kring Kåge. Och tidigt på måndagsmorgonen den 15 maj sker anfallet mot Skellefteå, dels via Kustlandsvägen (= Gamla Kågevägen), dels på isen runt Kågnäsudden med sikte på landstigning i Yttervik. Genom den ryske befälhavarens brev till krigsministern i S:t Petersburg har vi långt senare fått tillgång till en detaljerad beskrivning av händelseförloppet. (Se sid. 14.)

Den svenska befälhavaren, överstelöjtnant Furumark, bedömde efter en kort strid kring Storbron att situationen var hopplös och beordrade reträtt tillbaks till en försvarslinje vid Innervik. Men väl där fann sig den svenska styrkan inringad och kapitulerade efter en kort stund. Och framemot aftonen var man åter i Bonnstan men nu som krigsfångar ! I och med kapitulationen i Yttervik på eftermiddagen den 15 maj, så beslöt arméledningen i Umeå att utrymma Västerbotten, frakta bort mest möjliga av förråden samt dra återstående trupper ner mot Ångermanland. Och därmed inleddes en drygt tre månader lång ockupation av Västerbottens län, vars konsekvenser skildras i flera artiklar längre fram.

2 Så till den andra frågeställningen; är detta verkligen enda gången som Skelleftebygden direkt drabbats av militära stridigheter ? Ja, det förefaller som om vi i denna mening lever i en ytterst fredad bygd. Enligt lokalhistorisk expertis klarade sig Skelleftebygden undan såväl stormaktstidens som Stora ofredens härjningar. Å andra sidan har socknen - liksom övriga socknar längs norrlandskusten - under perioden 1550-1815 åderlåtits på oerhörda resurser i form av unga män, tunga skatter samt skjutsning och försörjning av genommarscherande svenska trupper. Men det är en delvis annan historia.

Rolf Granstrand

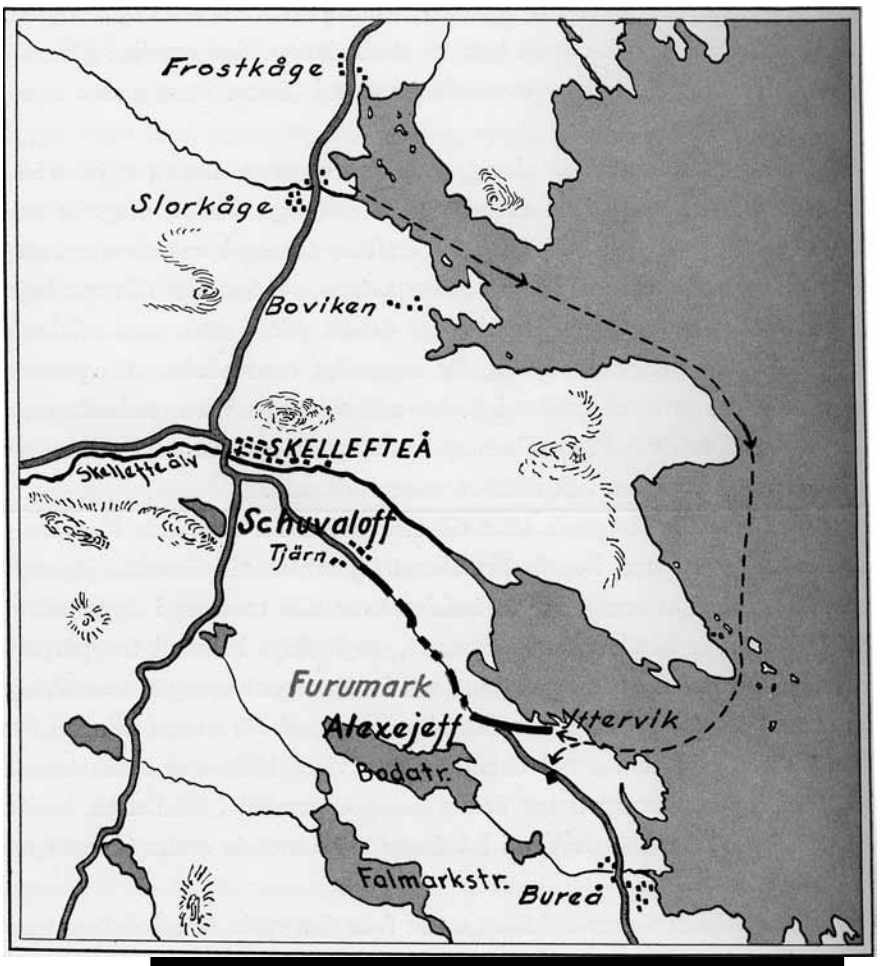

Krigshändelserna i Skellefteå den 15 maj 1809. Kartskiss av Allan Sandström. (Från boken "Skellefte Sockens Historia, del 1, Andra bandet., Uppsala 1956)

Krig och ockupation

av Ulf Lundström

Ur boken "Människor och miljöer i Skellefteåbygden under 1800-talet, del ett", Ske-å 2008, sid. 401-410.

Kriget mot Ryssland år 1808 gick dåligt, och mot årets slut var hela Finland förlorat för de svenska trupperna. Den svenska och ryska armén gick i vinterläger vid Torneå. I slutet av mars 1809 kapitulerade de svenska trupperna i Kalix. Den nya överbefälhavaren över trupperna i Norrland, general Fabian Wrede, lät då skicka trupper norrut för att rädda så mycket som möjligt av förråden i kustlandet. Till Skellefteå sändes överstelöjtnant Furumark med en bataljon västerbottningar, Vasabataljonen och Karelska dragoner, tillsammans cirka 650 man.

Några dagar senare kom överstelöjtnant Duncker med 200 man savolaksare till Lövånger, där de förlades som reserv och förbindelsestyrka. Den 12 april anlände Furumarks trupper till Skellefteå, där soldaterna inkvarterades i kyrkstaden och officerarna i prostgården och på majorsbostället Nyborg. Styrkan satte ut fältvakter vid Stenbacka i Stämningsgården, vid Boviksvägen på Norrböle och vid vägen mot Varuträsk. En del av styrkan förlades senare till Tjärn, och en försvarslinje iordningsställdes i Innervik. Arbetet med att rädda undan förråden gick sakta till att börja med. Befolkningen ansågs vara motsträvig och hade svårt att finna sig i påbud och befallningar. Militären måste tvinga till sig varje häst, släde och skjutskarl. Transporterna, som gick i långa foror till Umeå fullastade med förråd, eskorterades av beväpnade patruller för att hindra bönderna från att avvika. Det var även svårt att få fram mat till trupperna, vilket berodde på att det fanns dåligt med mat under den här årstiden. Detta arbete pågick under april månad och halva maj. Vädret var kallt och havet ännu islagt.

Ryssarna var på väg söderut, men det gick långsamt även för dem. Provianteringen och transporterna var problemfyllda, och bönderna vägrade till att börja med att befatta sig med transporterna.

På morgonen den 15 maj kom en rapport från fältvakten vid Boviken att fienden som var 8 000 man stark hade samlats under natten i Storkåge. En kolonn som bestod av 2 500 man drog ut från Kåge på isen ut över Kågefjärden, rundade Finnhällan och Kågnäsudden, tvärade över Hålfjärden till närheten av nuvarande Rönnskärs smältverk, gick över östra Degerön och kom i land i Yttervik. En andra kolonn, som även den var 2 500 man stark, gick längs nuvarande gamla Kågevägen direkt mot Skellefteå. Före klockan nio den 15 maj utbröt skottlossning vid Stämningsgården och Dalkarlsliden, och ryssarna kom snart fram till kyrkan och prostgården. Svenskarna försökte riva bron över älven, och lyckades till en del så att ryssarnas artilleri och hästar hindrades från att komma över. Däremot kunde soldaterna ta sig över på isen som fortfarande bar. Svenskarna retirerade under en oavbruten seg strid över Sunnanå och Sörböle mot Tjärn och Innervik. När Furumark närmade sig Yttervik insåg han att trossen som han hade skickat i förväg hade tagits av den ryska styrkan som gått över havsisen.

Furumark tvangs kapitulera i Innervik, och då hade en fjärdedel av styrkan förlorats i sårade och döda. De svenska trupperna skulle återvända till Skellefteå och överlämna kanoner och vapen. Den tillfångatagna trossen skulle friges. De finska soldaterna skulle återvända hem till Finland, och de svenska skulle som fångar stanna kvar i Skellefteå. Ett femtital västerbottningar lyckades undkomma och ta sig via Långviken, Hjoggböle och Burträsk vidare till Umeå. Några officerare lyckades fly, och de övriga skickades som krigsfångar till Ryssland.

Den 20 maj utskrevs i Skellefteå socken en tunna korn, två kannor brännvin och ett slaktkreatur på varje bonde. I Burträsk socken skrevs den 23 maj ut sammanlagt 240 tunnor korn, 480 kannor brännvin, 300 slaktdjur och 120 lispund smör som levererades dagen därpå till de ryska trupperna i Skellefteå. Detta var oerhörda kontributioner från en redan hårt pressad befolkning.

I Skellefteå fanns inga förråd kvar, när ryssarna kom dit. Redan innan Furumark kom till Skellefteå hade generalintendenten Klingstedt fört undan 36 kanoner, 9 000 gevär och 400 lass av olika krigsförnödenheter. Sedan lyckades Furumark rädda de övriga förråden.

Tinget som avbröts av de ryska trupperna

Den 9 maj 1809 skulle vårtinget hållas i nämndemannen Carl Stenlunds gård Asplunda på Sunnanå. Men eftersom norra delen av socknen fram till Storkåge redan under slutet av stämningstiden hade ockuperats av ryska trupper, kunde varken nämndemän eller besökare från området ta sig till tinget. Dessutom hade nämndemannen Anders Norlund på Norrböle rest söderut i ett viktigt ärende och nämndemannen Per Persson i Kusmark hade avlidit. Därför inkallade man två extra nämndemän. Kronolänsmannen Gabriel Hedlund var sjuk och sängliggande och fjärdingsmännen var förhindrade att infinna sig på grund av kriget. Kronofogden Johan Olofsson Dyhr och landsfiskalen Carl Gustaf Björk bodde i Piteå och var frånvarande. Tinget kunde inte hållas på det vanliga stället, Sunnanå gästgivargård, eftersom svenska trupper var förlagda i gården.

Tinget satte igång, men antalet besökare var ringa. Flera mål från de norra byarna var man tvungen att skjuta upp till nästa ting. Ett mål mellan Ytterstfors bolag och skepparen Nylander i Ullånger kunde inte fullföljas, eftersom postgången hade fördröjts på grund av den ryska inmarschen. Därför hade inte stämningen nått fram. Länsmannen Gabriel Hedlund skickade ett brev till tinget, där han berättade att han den 12 och 15 april hade landshövdingens befallning att ge handräckning till officerarna i norra finska armén som var förlagd i Skellefteå. Han skulle driva in hö till dragonhästarna och kött till soldaterna, förnödenheter som han skulle leverera i magasinet. Hedlund var så sysselsatt med detta att han inte kunde komma till tinget. Den 15 maj skriver man i domboken att finska arméns förposter som var placerade två och en halv kilometer från tinget hade anfallits av en överlägsen rysk styrka. Klockan halv elva till elva på förmiddagen beslutade man att avbryta tinget, och då hade ryska soldater redan tagit sig över bron över Skellefteälven och närmade sig tingsplatsen.

Hästar som rekvirerades av ryska armén och vad som sedan hände

Efter kriget blev det många tvister runt hästar som rekvirerats av den ryska armén. En häst som ryska armén hade tagit, hade återsänts till länsmannen Gabriel Hedlund på Brännan inom Prästbordet. Hästen som skulle återställas till den rättmätige ägaren gick och betade på Hedlunds gård natten mot den 30 september, då den stals av drängen Nils (Nickus) Jonsson i Gärdsmark. Nickus Jonsson sålde den sedan i Burträsk. Den 11 november skedde ett inbrott i Innerviks gästgivares kyrkbystuga, och tjuven tog en brännvinskagge som värderades till 12 riksdaler banco. Nickus Jonsson anklagades för den stölden, och han beskrivs som 26 år gammal och vanfrejdad, fastän han aldrig tidigare hade dömts för något brott. Eftersom han var frisk skulle han straffas med dubbel kroppsplikt, det vill säga 24 par spö som ökades till 32 och han skulle få tre slag med varje par spö. Men innan kroppsbestraffningen skulle han stå två timmar i halsjärn vid ”pålen” för att skämmas. Därefter skulle han en söndag stå uppenbar kyrkoplikt i kyrkan. Nickus Jonsson skulle även betala 13 riksdaler och 16 skilling banco till Hedlund som hade ansvar för hästen. Jonsson nekade till stölden i kyrkstugan och kunde inte dömas för den.

När ryska armén drog sig tillbaka under hösten 1809, hade en rysk officer åkt med en häst som tillhörde gästgivaren Martin Nicodemusson i Innervik för färden norrut. En person, Olof Persson, hade kört hästen och framme i Åbyn hade han tillfälle att fly med hästen samt med sin egen häst. Han tog sig då till Byske, och där var han tvungen att ordna med skötsel och utfodring av hästen, som hade ombesörjts av bonden Per Olofsson. Gästgivaren Martin Nicodemusson fick så småningom veta att hästen fanns i Byske och lät sin dräng hämta hästen och hade då erbjudit Per Olofsson tio riksdaler i ryska sedlar. Per Olofsson tyckte det var för lite och ville ha 20 riksdaler. Följden blev att målet drogs inför domstolen, som fann att fyra riksdaler var en skälig ersättning.

När ryska armén drog sig tillbaka från Umeå tog ryssarna ett brunt sto för major Jonas Turdfjäll. Stoet betade på en äng vid Turdfjälls gård i Bygdeå. Hästen användes tydligen för transporter åt den ryska armén. När ryssarna kom till Kinnbäck, hade en rysk militär sålt stoet till gästgivaren i byn Erik Johansson för 35 silverrubel. En rubel var lika med en riksdaler och åtta skilling. Erik Johansson sålde stoet till Salomon Jönsson från Yttervik. Turdfjäll köpte sedan igen stoet av Salomon Jönsson. Salomon Jönsson och Erik Johansson blev dömda att betala en del pengar till Jonas Turdfjäll, så att förlusten delades mellan dessa tre personer

Piga lyckas undkomma ryssar och vad som sedan hände med hennes häst

Anders Jonsson i Ersmark stämde sin granne Tomas Jonsson, som hade fått tag i Anders' häst som ryssarna hade tagit och som han nu vägrade att återställa. Anders Jonsson hade erbjudit honom 20 riksdaler i hittelön. Eftersom Tomas Jonsson inte gick med på erbjudandet, hade Anders Jonsson stämt honom och ville nu ha ersättning för den tid som grannen nyttjat hästen och för att han vägrat att återlämna den. Anders Jonssons piga hade förlorat hästen i augusti, när hon var i skjutsfärd i samband med ett byte av hästar.

Pigan Stina Persdotter, Tomas Jonsson och ett stort antal bönder skjutsade en rysk transport och kom till Rickleå gästgivargård, där hon blev beordrad av ryska officerare som ville norrut att vända hästen och köra norrut. Hon insåg vad deras avsikt var och vågade inte gå med på detta, utan övertalade Tomas Jonsson som också var vid gästgivargården att ta skjutsen. Här byttes hästar så att Tomas Jonsson tog Anders Jonssons häst norrut. Hon fortsatte transporten söderut med Tomas Jonssons häst tillsammans med andra personer och på den resan förlorade hon hästen, vilket också drabbade de övriga som åkte söderut. Tomas Jonsson lyckades rymma vid Ostviksbodarna och fick hästen med sig och ansåg nu att den tillhörde honom.

Nämndemannen Carl Olofsson i Innervik berättade att han som uppsyningsman varit tvungen att biträda vid transporten. När transporten gick söderut var ryssarna rädda för att svenska trupper var på väg, och därför hade ryssarna gått av och an. Till Rickleå gästgivargård hade 50 hästar anlänt.

Johannes Döparen, skyddshelgon, Skellefteå landskyrka (Foto: Biskop emeritus Tord Harlin, Uppsala)

Några ryska officerare hade kommit söderifrån till gästgivargården och sagt att de höll på att retirera norrut och då fästat särskild uppmärksamhet på Anders Jonssons piga och befallt henne att skjutsa dem. De hade tagit hennes häst och kärra och befallt att kärran skulle lastas av. Pigan sprang mellan de andra skjutsbönderna och bad att någon skulle fara i hennes ställe, då Tomas Jonsson till slut lät sig övertalas och hans häst fick gå till Sävar, där slaget mellan ryssarna och svenskarna hade stått. Där tvangs alla skjutsande att lämna sina hästar. Den häst som Tomas hade i behåll var gammal och inte värd över 40 riksdaler. Han kunde nu tänka sig att avstå hästen om Anders Jonsson gav 20 riksdaler i lösen. [i]

Östanbäcksbor flyr till Romelsön

Efter kriget anklagade Per Eriksson i Östanbäck fiskaren Nils Norbarks hustru Brita Lisa Svedberg i Piteå och hennes syster fiskardottern Greta Maria Svedberg för att de tagit potatis (skrivs potatoes) utan lov under den ryska arméns återmarsch hösten 1809. De anklagade menade sig ha haft lov. Systrarna Svedberg berättade att flera personer höll på med potatisupptagning en måndag förmiddag, när den ryska armén kom på sitt återtåg genom byn.

När människorna såg ryssarna komma skyndade de sig ner till båtarna för att ta sig ut till Romelsön, dit de redan fört sin värdefullaste egendom. Personerna måste springa ner till båtarna, och därför kunde de bara ta med sig lite potatis, tillsammans åtta till nio kappar, varav systrarna Svedberg hann ta med sig tre kappar. Brita Gerhardsdotter, som tog upp potatis med sin syster Katarina Gerhardsdotter, berättade att de tog potatis i en korg och skyndade ner till fiskaren Svedbergs änkas båt. I båten fanns då Per Eriksson och hans hustru, och de lade ut från stranden. Brita Lisa och Greta Maria Svedberg kom ner till stranden och ropade till personerna i båten som vände tillbaka och plockade upp dem. Dagen därpå åkte några personer tillbaka till byn för att se vad som hade skett, men återvände sedan till Romelsön.

[i] *Forskningsarkivet vid Umeå universitet, Kyrkoherde Gustaf Höijers arkiv, Skellefteå häradsrätts dombok 20/12 1809, s. 243.*

Per Eriksson berättade att hans hustru hade fött barn fredagen innan. Per Eriksson låg i framstammen med sin hustru och sitt nyfödda barn. I mitten av båten hade de bagage och egendom, och båten stod med bakstammen mot land. När de åkte ut till Romelsön kunde de inte samtala med varandra. Per Eriksson med hustru och barn åkte tillbaka till Östanbäck på tisdagen, men när de skulle återvända till ön var båten borta och de måste med fara för livet ta en gammal trasig båt för att undkomma ryska kosacker.

Ute på Romelsön hade Per Eriksson en båt som han hade tagit utan lov för att hämta några grisar. Ett vittne hade hört Per Erikssons hustru säga att hon lovat personer att ta potatis ur landet, bland annat fiskaren Svedbergs döttrar från Piteå. Ett annat vittne sade att Eriksson hade givit upp potatislandet eftersom ”det skulle ändå fara bak i ryssen”. Per Eriksson menade att systrarna Svedberg skulle få ta ett visst mått, men att de hade tagit mera. Eriksson godtog inte heller två riksdaler som ersättning, trots att flera personer bad att han skulle låta saken vara. Per Eriksson ansågs vara en nogräknad och efterhängsen man. Enligt rättegångsprotokollet förblev han lika hård och obarmhärtig och for ut i otidigheter. Per Eriksson begärde ersättning med 23 riksdaler och 20 skilling. Målet sköts upp tre veckor.

Flera bönder och ståndspersoner flydde undan den ryska ockupationen. Euphrosyne Åman, som var dotter till fältskären Nils Erik Åman och Catharina Agata Högström på Stenbacka herrgård i Stämningsgården, föddes på skogsstigen mot Malå den 19 juli 1809.

Nämndemannen Nils Samuelsson i Stämningsgården flydde till nybygget Lövlund, som låg cirka sju kilometer väster om hembyn.

Plundring av laxfisket i Byske

Ryska soldater plundrade laxfisket i Byske. Målet kom upp på vårtinget 1810. Genom plundringen kunde inte Byske byamän räkna ut ersättningen till kronan. Två tidigare tjänstedrängar hos skepparen Mats Vilhelm Steinwall, som nu tjänstgjorde i Bergsbyn, blev hörda av rätten. Den ena drängen berättade att han vid midsommartiden 1809 sett ryska soldater ta upp fisketinan. De hade dragit den i land och rivit ut det mesta av laxgården, vilket gjorde att fisket blev mycket mindre.

När den ryska armén drog sig tillbaka under hösten, såg drängen ryska soldater bryta upp den låsta bod där byamännen förvarade den salta laxen. Ryssarna hade huggit sönder tunnorna och endast lämnat kvar en halv tunna lax. Den andre drängen hade tillsammans med Steinwall och en rysk vaktkarl med den ryske generalens tillstånd gått till boden för att ta reda på den lax som fanns där. De hade funnit att soldaterna hade huggit sönder och tömt två hela tunnor och sex halvtunnor. En sjunde halvtunna hade botten lösslagen. Laxen var dels bortförd och dels kringslängd på marken. Två halvtunnor var oskadda, och ur en tredje var endast en del av laxen borta. En halvtunna togs till Lars Perssons gård, medan laxen på marken som var smutsig och ansågs vara tillspillogiven lämnades åt de ryska soldaterna i boden. Plundringen hade tydligen skett utan det ryska befälets vetskap.

Albert Edelfelts oljemålning från 1900 ”Lotta Svärd”.

Ett år med nöd och död

Birgitte Grönlund

Det som slog mig var den oerhörda uppgången i dödstalen för Skellefteå socken under just år 1809. Genom tabellverkets formulär kunde jag snabbt se att genomsnittet för de fem åren dessförinnan, alltså 1804-08, var 127 avlidna. Men 1809 steg dödstalet till 640 sockenbor ! Och sen de följande fem åren sjönk genomsnittet tillbaka till 137. Så det måste vara kriget …

Men så såg jag att den största dödligheten var i september, då kriget redan var slut ! Vapenstilleståndet ingicks ju i Frostkåge den 2 september. Under denna enda månad dog 266 skelleftebor, dvs. fler än dubbelt årsgenomsnittet för de kringliggande åren. Och av dessa var betydligt mer än hälften kvinnor ! Då förstod jag att det var nödvändigt att gå in på individnivå för att verkligen förstå vad som hade hänt, alltså till kyrkböckerna.

Så berättar Birgitte Grönlund från Åbyn, Byske, som ägnat åtskilliga timmar de senaste åren att i detalj studera vad som hände i Skelleftebygden de dramatiska åren kring 1809. Redan 2007 inleddes arbetet, som delvis skett inom ramen för en studiecirkel i Studieförbundet Vuxenskolan regi.

- Men jag märkte att tonvikten i cirkeln las på krigshändelserna och vad som hände med soldaterna i Skellefteå kompani. Förvisso intressant, men som kvinna kände jag att jag ville mer om familjerna och hur det gick för dem. Så hamnade jag i Tabellverkets material.

- Och där finns det väl vissa möjligheter att också se dödsorsaker ?!

- Absolut. Prästerna var ålagda att efter bästa förmåga klassificera varje dödsfall enligt något av formulärets c:a femtio sjukdomsfall eller andra tänkbara dödsorsaker. Kan inte varit lätt; särskilt som det ännu inte fanns någon läkare i Skellefteå socken ! I vilket fall framgår att helt dominerande som dödsorsak var "Rödsot, Diarrhé eller Utsot", som angavs i 370 av totalt 640 dödsfall. "Febrar af alla slag" kommer närmast med 61 fall. Tillsammans står dessa två sjukdomsgrupper, som kanske kan sammanfattas under det dåtida begreppet "fältsjuka", för drygt två tredjedelar av alla dödsfall.

- Men själva krigshändelserna då; syns inte dom i statistiken ?

- Inte mycket. Två sockenbor, båda män, är "slagne av ryssen till döds". Och tre kvinnor är "brände till döds" utan ytterligare kommentar. Kan vara i samband med plundring men kan också till följd av en vanlig eldsvåda. Men hittills handlar det om antal och statistiska sammanställningar. Jag ville komma närmre, och då är det som sagt kyrkböckerna som gäller. Och jag har gått igenom dom alla, by för by. Och då får man namn, åldrar och släktskap. Jag hittade t.ex. bonden Johan Danielsson på Östanbäck nr 12. Han och hustrun Britta Magdalena Larsdotter förlorade under några veckor i september 1809 alla sina fem barn, Daniel, Brita Lisa, Anna Cathrina, Eva Maria och Johannes, som var mellan 13 och 2 år gamla. Det är omöjligt att leva sig in i en sådan tragedi. Samtidigt som de ryska soldaterna är på återtåg genom byn så dör det ena barnet efter det andra !

Vid lucia avlider också farfar på gården, Daniel Danielsson. Det framkommer också att föräldrarna några år senare flyttar till Frostkåge, där dom får ytterligare tre barn som alla överlever. Och Johan dör 1853, åttiotvå år gammal, i just Frostkåge.

- Är det just barnen som far mest illa 1809 ?

- Det kan man nog säga. Den mest drabbade gruppen vad gäller rödsot är barn mellan fem och tio år, medan febrar mest skördar offer bland äldre, över femtio. Men alla åldrar drabbas. I Ragvaldsträsk återfann jag soldatfamiljen Jägare. Fadern, Olof Johansson, hade varit soldat på rote 49, men efter tretton års tjänst avskedats sommaren 1807.

Så han slapp fara med kompaniet till Finland. Men i september 1809 blir han sjuk och dör den 12/9. Vad som sen händer är omöjligt att veta, men för den 20/9 finns en notering i kyrkböckerna att såväl hustrun, Christina Persdotter, som alla de sju barnen – i åldrarna tio till ett år – är döda. Inga uppgifter därutöver.

- Blir Du inte oerhört nerstämd, när Du stöter på såna anteckningar ?
- Jo, naturligtvis. Men samtidigt är det viktigt att såna fakta kommer fram. En mycket stor del av krigets offer var vanliga, civila människor, som dog av sjukdomar, svält och umbäranden. Kriget drabbade en fattig landsända, som bara just så pass kunde försörja sig under goda år och svagår. Och nu skulle dessutom över tio tusen svenska och ryska soldater – samt väldigt många hästar – äta och överleva på samma skördar ! Det kunde bara sluta på ett sätt och det var precis vad det gjorde, nöd och död utan motstycke i socknens snart tusenåriga historia !

Nya fynd på Krigsarkivet !

Även om man kan fördöma kriget, så måste man försöka förstå hur det genomfördes. Har tillbringat åtskilliga timmar på Krigsarkivet i Stockholm för att finna det militära källmaterialet till vad som hände i våra trakter våren och sommaren 1809. Tyvärr var det ganska magert från den svenska sidan och bestod mest av oerhört detaljerade mönstringsrullor av de allt glesare trupperna vid olika tidpunkter.

Dessa rullor fördes med närmast pedantisk ordning och dessutom med mycket god och läsbar handstil. Däremot hittade jag till min förvåning avskrifter av den ryska korrespondensen mellan ledningen i Västerbotten, fr.a. general Sjuvalov, och krigsministern i S:t Petersburg ! Och där får man för första gången bl.a. en detaljerad ögonvittnesskildring av striderna vid Storbron och i Yttervik den 15 maj 1809. (Se annan plats i detta nr. av Skelleftebygden.)

Naturligtvis måste man läsa ett sådant brev från den ryske generalen hem till sin högsta ledning med kritiska ögon; han hade förstås intresse av att hans och hans truppers bedrifter skulle framstå i särskilt förmånlig dager, t.ex. den djärva marschen på den svaga vårisen runt hela Kågnäsudden och älvsmynningen. Men den ger ändå en tämligen detaljerad beskrivning av händelseförloppet och är ju faktiskt skriven på prostgården i Skellefteå dagen efter striden. Jag lyckades få ansvariga på Krigsarkivet att förstå att det här materialet var av största intresse för oss lokalhistoriker i Skelleftebygden och dom skickade upp dom originalhandlingar vi behövde till Skellefteå museum, där vi i studiecirkeln sen studerade dom mer i detalj. Men dom fick aldrig lämna museet under den månad vi hade dom till låns.

Bild målad på skrin av Lars Larsson, Åbyn, Burträsk. Skellefteå museum.

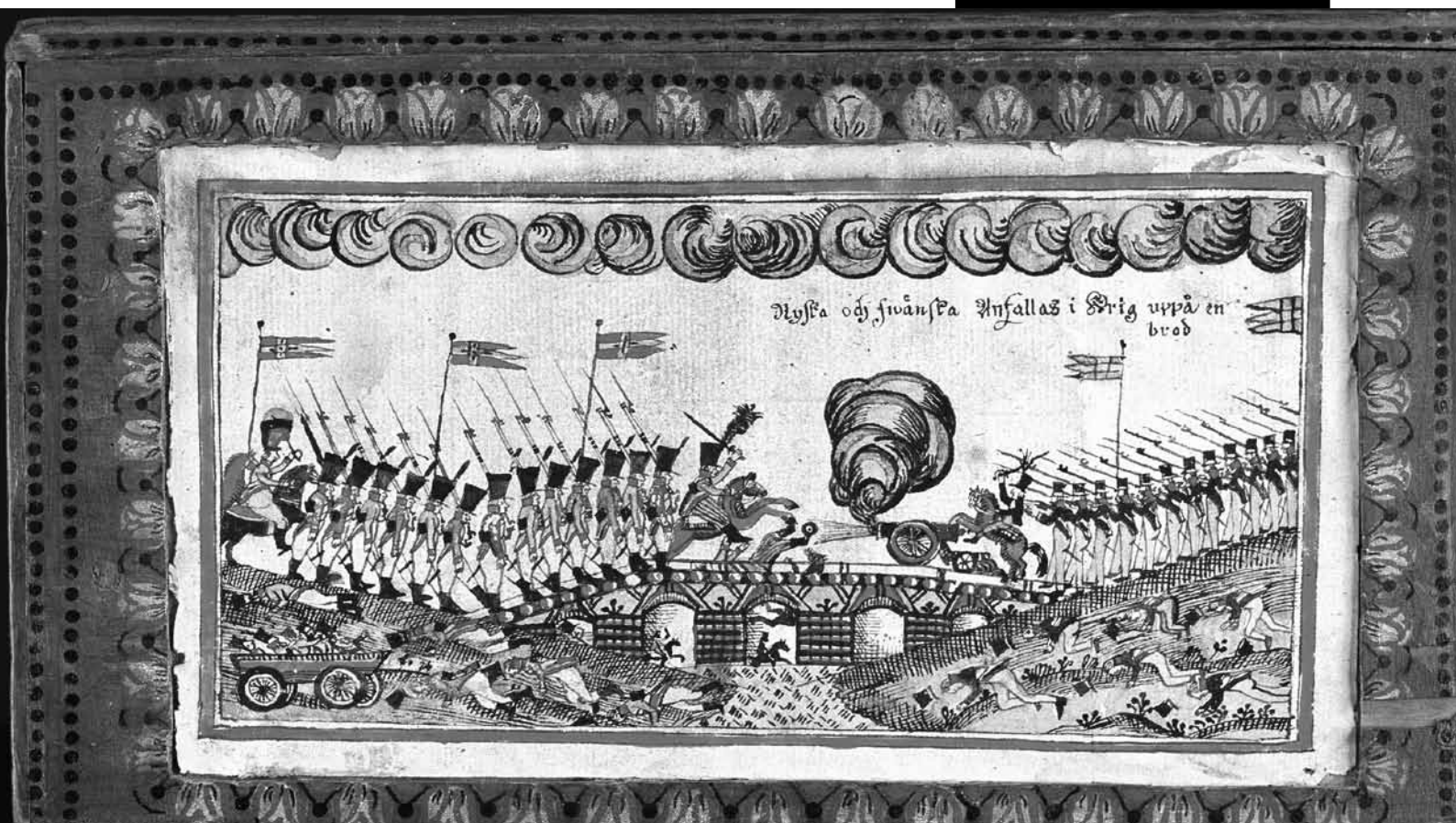

- Men hur hade dom här ryska breven hamnat på det svenska Krigsarkivet ?

- Jo, det var så att i början av nittonhundratalet, inför hundraårsjubiléet av Finska kriget, hade någon språkkunnig arkivarie från Stockholm fått tillstånd att åka över till det ryska krigsarkivet i S:t Petersburg för att gå igenom, skriva av och översätta dom ryska originalhandlingar, som kunde vara av intresse för svenska forskare.

Och i någon mån kom väl materialet till användning när man skrev minnesskrifter kring 1909. Men sen har det blivit liggande tills jag sprang på dessa brev och en hel del annat i fjol somras. Gissa om jag blev glad, när jag förstod vad jag hittat !

Striden vid Storbron

- Hur omfattande var striderna i Skelleftebygden den 15 maj ?

- Vi ska komma ihåg att den ryska armén på c:a 6 000 man - några mer exakta uppgifter finns inte ens i det ryska källmaterialet, så långt vi har sett - redan varit några dagar i den norra delen av socknen, vilken naturligtvis var känt för den svenska styrkan vid sockenkyrkan under överstelöjtnant Johan Henrik Furumark. Enligt mönstringsrullan för den "2ra Finska fördelningen" från 29 april 1809 var 864 man stationerade i Skellefteå - främst Wasa fältbataljon samt södra bataljonen av Västerbottens regemente - , så det var ju mycket olika förutsättningar.

Det fanns en framskjuten svensk postering i Boviken, som redan tidigt på morgonen den femtonde såg den ryska styrkan ute på Kågefjärdens is, så inte heller denna kringgående rörelse kom som en fullständig överraskning. Och eftersom isen låg även på älven, så måste Furumark tidigt förstått att ställningen vid Storbron inte gick att hålla. Därför inleddes reträtten redan innan ryssarna kommit fram till kyrkan.

Svenska soldater, bild från filmen om Finska kriget 1808 - 1809
Foto: Christer Nyström.

I folkmun har det ibland berättats om hårda strider vid bron och många stupade, men i källmaterialet finns inga spår av detta. General Sjuvalov skriver dagen därpå :

> ***"Fienden, som redan börjat rifva bron, nödgades draga sig tillbaka och lämna en stor del af sina kanoner. Denna beslutsamma rörelse har jag att tacka för att vår förlust är mycket ringa."***

Även i Övre Norrlands Historia (Umeå, 1974) talas om stora förluster, nämligen "1 officer, 2 underofficerare och 130 man sårade och stupade", men då inräknas även striden i Yttervik. Men jag tror att man tenderat att överdriva förlusterna, kanske för att ursäkta kapitulationen som följde.

Går man till kyrkböckerna för Skellefteå socken är det väldigt svårt att finna belägg. Av de 16 soldater i Skellefteå kompani, som avled under 1809, så är det inte någon som har dödsdatum i maj-juni och inga gravar härleds till striderna den 15 maj.

”Soldater är också människor !”

Av min son som är yrkesofficer, så har jag fått insikt om hur avgörande motivationen är för soldater i strid. Och jag tror motivationen här på våren 1809 var mycket låg. Kriget i Finland var förlorat och vintern hade varit alldeles förfärlig i hela landsändan. Nu var kungen avsatt, riksdagen samlad och fredsförhandlingar hade inletts. Det fanns hopp om förändring. Då vill man ogärna vara den siste som stupar för en förlorad sak. Soldater är också människor, inte bara nån sorts krigsmaskiner. Dessutom hade man sannolikt förhoppningar om en någotsånär hygglig behandling som rysk krigsfånge.

- Men rysskräcken då, var inte den utbredd ?

- Jo i och för sig, men man hade ju också hört om kapitulationen i Kalix månaden innan, som genomförts under tämligen ordnade former. Inte minst det högre befälet tycks ha haft respekt för och tilltro till sina kollegor på ryska sidan. Och den dagtingan som ingicks i Yttervik denna eftermiddag var ju också ganska human. (Se sid. …) Den reglerar ju fr.a. frågor kring dagtraktamentet för hemfärden !

Det var endast en grupp ”rikssvenska” officerare, som behölls som fångar tills vidare. Antagligen var rysskräcken större hos lokalbefolkningen, som var tvungna till leveranser av mat och hö och aldrig kunde möta dom ryska soldaterna som jämlikar.

För egen del minns jag rysskräcken från barndomen i Bergsbyn. Jag var på väg i bussen in mot stan när jag hörde om nerskjutningen av den svenska Catalinan, ett spaningsflygplan. Det var sommaren 1952 och man visste förstås direkt att det var ryssarna som gjort det.

På äldre dar har jag fått en annan bild, bl.a. genom att få ryska vänner genom tävlingsfiske. Besökte på nittiotalet Svetlana och bodde en tid i hennes hem i Vologda och fick vara med om en sorts tidsresa tillbaka till femtiotalet. Och väldigt mycket värme och gemenskap.

Kanske har det bidragit till att jag nu inte utan vidare godtar alla berättelser och skrönor om ryska härjningar under 1809 års krig. Överhuvudtaget har jag blivit nästan överdrivet källkritisk. Hoppas att den hållningen också kan vara till glädje för dem som kommer efter. Det är i alla fall en förhoppning jag har med mitt lokalhistoriska engagemang.

Greve Schuvaloff, 1776-1825.

Denna text är ett försök till avskrift av en handskriven översättning på Riksarkivet i Sthlm av ett ryskt originalbrev från 16 maj 1809. Vi har haft problem med en del ryska officersnamn, vilka därför i dessa fall endast antyds./red. anm.

Till Herr Krigsministern och Riddaren Grefve Araktjejev

Från Generaladjutanten Grefve Schuvalov

Rapport.

Jag har äran rapportera till Ers Exellens att jag den tredje dennes (15/5, red. anm.) med Guds hjälp slagit fienden vid Skellefteå, där han tagit ställning på högra stranden, frántagit honom ett stort antal fångar och bemäktigat mig hela hans artilleri. I detta syfte hade jag vidtagit följande dispositioner : den mig anförtrodda kåren samlades i byn Storkåge 10 verst (= c:a 10 km, red. anm.) från Skellefteå; jag uppdrog åt Generalmajor Alexejeff att med sin kolonn och särtagna kanoner, lagda på slädar, marschera öfver Bottniska viken, hvilken jag dagen förut låtit undersöka, till byn Yttervik för att afskära den retirerande fienden och han uppbröt från Storkåge klockan 1 på natten.

Med de öfriga trupperna, bestående af generalmajorerna Erikssons, R…:s och P…:s kolonner, framryckte jag på stora landsvägen till Skellefteå, detascherande en bataljon av 3dje jägareregementet till Bovik för att trygga min venstra flank och göra ett skenanfall mot fiendens högra flygel. Jag befallde generalmajor Erikson att söka utan buller taga fiendens förpost och hastigt skynda till bron, som är mycket lång, för att icke gifva fienden tid att rifva densamma. Denne framstående general uppfyllde detta till punkt och pricka. Öfverste R… vid 26te jägareregementet, hvilken kommenderade avantgardet, hastade sig in på denna bro - ehuru den försvarades af två kanoner - med jägare och kosacker under befäl af den tappre kosackryttmästaren Orjehoff. Fienden, som redan börjat rifva bron, nödgades draga sig tillbaka och lämna en stor del af sina kanoner. Denna beslutsamma rörelse har jag att tacka för att vår förlust är mycket ringa. Så fort bron var tagen, lät jag hela kolonnen öfvergå densamma, och generalmajor P… besatte med kanoner kyrkogården på denna sidan floden för att försvara bron, samt sända ett detaschement (avdelad truppstyrka, red. anm.) framåt vägen till Burträsk, under det att generalmajor Erikson förföljde fienden. Emellertid hade generalmajor Alexejeff marscherat omkring 40 verst på isen, som redan var mycket dålig, och där vattnet gick upp till knäna, och anlände lyckligt till byn Yttervik.

Såväl denne general som Generalmajor T…, regements- och kompaniofficerare och lägre grader, visade att ingenting är omöjligt för ryssar. Sedan Generalmajor Alexejeff anlänt till Yttervik, framryckte han längs vägen till Skellefteå och mötte klockan 1 eftermiddagen den undan Generalmajor Erikson retirerande fientliga trossen under stark betäckning; han beordrade chefen för … musketerareregementet, öfversten Furst Sibirski och chefen för 3. jägareregementet öfverste S… att anfalla densamma, och dessa skingrade betäckningstruppen. I detsamma närmade sig de fientliga trupperna under reträtt, hvilka ville slå sig igenom Generalmajor Alexejeffs kolonn, troende att

denna icke hade några kanoner; men chefen för 17de artilleribrigaden, Öfverste A… , samlade kanonerna och framryckte bredvid kolonnen; då fienden varseblef detta nödgades han sträcka gevär. Fiendens förlust är mycket stor; å vår sida däremot blefvo få dödade och sårade. I denna strid, som varade i det närmaste 4 timmar, togos 691 man till fånga, 22 kanoner, 4 fanor, hvilka fienden efterlämnade under flykten, ett magasin med sjöförråden, gevär och något proviant, hvilken jag genast lät utdela till trupperna. Besked öfver antalet af dessa trupper, kartutkast öfver striden och förteckning öfver dem som utmärkt sig har jag äran härmed bifoga, vördsamt bedjande Ers Exellens utverka Kejsarens nåd för dem. Den såsom adjutant hos mig tjänstgörande löjtnanten vid … musketerareregementet Stackelberg öfverbringa de tagna fanorna till Ers Exellens.

Generaladjutant Grefve Schuvaloff

No 180, Skellefteå kyrka, den 4 maj (16/5) 1809

Öfversättning af den afslutade kapitulationen mellan generalen grefve Schuvaloff och svenska öfverstelöjtnanten Furumark, i Yttervik den 3 maj (15/5) 1809.

1. De under öfverstelöjtnant Furumarks befäl stående trupperna nedlägga vapnen och aflämna dem, äfvensom kanonerna, till den härtill af Grefve Schuvaloff utsedde major Babarykin.

2. All den tross, som tillhör officerare och soldater vid nämnda trupper, återlämnas till dem i Skellefteå.

3. Herrar infödda finska officerare erhålla pass att återvända till sin hemvist jämte dagtraktamente efter hvars och ens rang. De finska soldaterna skola likaledes erhålla 2 ”mått” mjöl och 15 kopek i koppar pr dag och man till sin hemkomst, räknat från den 6/18 maj.

4. Herrar svenska officerare skola anses som krigsfångar, men i betraktande af deras tappra försvar vid Skellefteå by skall Grefve Schuvaloff göra framställning hos högste befälhavaren om deras frigifvande emot hedersord, men till dess skola de kvarstanna på anvisadt ställe.

5. På herrar svenska officerares begäran skall en kurir afsändas från Skellefteå till Umeå med underrättelse om denna dagtingan.

6. Herrar finska officerare skola tillåtas åtnjuta sina årslöner och underhåll till fredsslutet.

Rätt afskrifvet intygas : öfversättare kollegieassessorn Tanjejeff.

Fänrik Ståls Sägner och Finska kriget 1808-09

av Harry Åkesson

På Albert Edelfelts teckning från 1900 ses den inte särskilt begåvade men starke och modige Sven Dufva ensam hindra ryssarna från att ta bron.

Mina egna kunskaper om kriget fick jag under skoltiden av Johan Ludvig Runebergs ”Fänrik Ståls sägner”. Det hörde till grundkursen i realskolan att läsa diktsamlingen och helst kunna utantill de mest kända stroferna. Runebergs sägner berättade om personer och händelser under kriget men hans historieskrivning var mycket personligt färgad.

Det var ingen krönika utan ett diktverk. Kriget hade förlorats och förlusten kändes som skamlig. Finland lydde under ryskt herravälde och syftet var att ingjuta mod och ökad självkänsla i det finska folket. Det gällde att plocka fram positiva bilder. Det fanns behov av hjältar men även syndabockar.
Första samlingen av Fänrik Ståls sägner utkom 1848. Den andra samlingen kom 1860.
Diktsamlingen inleds med ”Vårt land”, som tonsatt kom att bli Finlands nationalsång
efter självständigheten 1918.

Vårt land, vårt land, vårt fosterland,
Ljud högt, o dyra ord!
Ej lyfts en höjd mot himlens rand,
ej sänks en dal, ej sköljs en strand,
mer älskad än vår bygd i nord,
än våra fäders jord.

Hjältarna var många i Runebergs diktepos, en del verkliga, en del uppdiktade. Verkligt existerande var exempelvis generalerna Carl Johan Adlercreutz och Carl von Döbeln med det berömda pannbandet..

General Adlercreutz hade vunnit den första svenska segern vid Siikajoki älv och senare även vid Ruona by. Han var en av huvudpersonerna vid Gustav IV Adolfs avsättning 1809.

Carl Johan Adlercreutz

Löjtnant Zidén var en omtyckt, tapper man som blev dödligt sårad vid slaget vid Virta bro och Wilhelm von Schwerin var en 16-årig kadett som hade befälet över truppens två kanoner. Han stupade i sin andra drabbning vid Oravais.
I dikten om Löjtnanten Zidén nämns även Gustaf Fahlander, som 1809 adlades med namnet Edelstam. Han lät bygga Edelviks herrgård i Burträsk och blev landshövding i Västerbotten.

Landshövdingen Olov Wibelius var ett exempel på civilt mod när han med framgång hävdade att ryssarna enligt lag inte hade rätt att beröva de finska soldaternas familjer deras egendom,
även om dessa fortsatte att strida för den
svenska armén i Västerbotten :.

Han sänkte tungt sin hand uppå dess pärm,
hans blick, på boken fästad, lyste klar :
”Herr general, här ser ni ett beskärm
för dem ni hotat har.

Här är vår vapenlösa trygghet än,
vår lag, vår stora skatt i lust, i nöd;
er härskare har lovat vörda den,
den vädjar till hans stöd.

I den se´n sekler re´n det stadgat stått:
att, bryter en, all skuld är endast hans,
att mannen bötar ej för hustruns brott,
ej hustrun för sin mans.

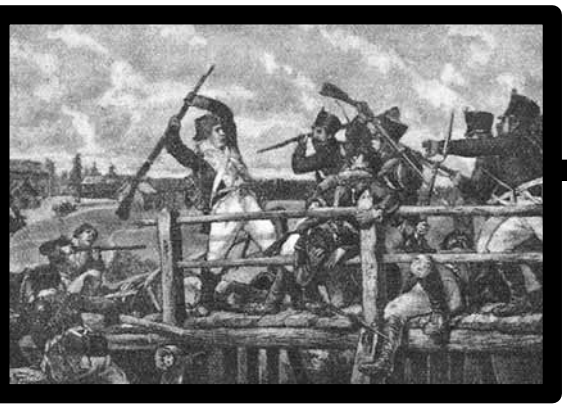

August Malmströms illustration i Bonniers skolupplaga av Fänrik Ståls sägner 1939

Till de uppdiktade personerna/karaktärerna fanns i några fall förebilder. En sådan var soldaten Johan Zacharias Bång, diktens Sven Dufva, som inte stupade utan efter kriget bosatte sig utanför Vilhelmina.
Över Virta bro trängde ryssarna fram och soldaten nr 100 Bång i Korsholms kompani försökte tillsammans med sina kamrater stå emot. Till sist var han mer eller mindre ensam. Bajonetten räckte inte, utan han slog med gevärets bakända så länge den höll. Han föll medvetslös till marken efter att ha fått svåra sår. Egna män och fiender sprang över honom. Han låg som död, men återfick medvetandet på natten och släpade sig till egna trupper. Enligt Vasa regementes rullor fördes soldat Bång den 28.10.1808 till Vieremä sjukhus.
Medan Runebergs dikt ”Sven Dufva” avslutas med följande ord över den stupade:

”Den kulan visste, hur hon tog, det måste erkänt bli”,
så talte generalen blott, ”hon visste mer än vi;
hon lät hans panna bli i fred, ty den var klen och arm,
och höll sig till vad bättre var, hans ädla, tappra barm.”

Och dessa ord, de spriddes se´n i hären vitt och brett,
och alla tyckte överallt, att Sandels talat rätt.
”Ty visst var tanken”, mente man, ”hos Dufva knapp till mått;
ett dåligt huvud hade han men hjärtat, det var gott.”

De flesta var helt fiktiva personer som fick gestalta de typiskt finska karaktärsdrag, som Runeberg ville lyfta fram. Bland dessa helt uppdiktade karaktärer kan nämnas Fänrik Stål, Molnets broder, Trosskusken och Lotta Svärd. Hon var en marktenterska som med sitt namn fick representera kvinnorna och deras viktiga insats bakom stridslinjerna. Naturligtvis är hon även förebilden till Lottarörelsen.

Enligt Runeberg var de främste syndabockarna kungen Gustaf Adolf, fältmarskalken Klingspor och kommendanten i Sveaborg, amiralen Cronstedt. Dessa förhånas för okunnighet och ynkedom och beskylldes för förräderi. I verkligheten var de inte ensamma om den modlöshet som spred sig bland många befäl. Konungens motståndare bland adeln bidrog i hög grad till spridningen av den håglöshet och uppgivenhet, som ledde till att kriget redan från början kändes som avgjort.

Ett stilleståndsavtal skrevs under av generalen Sandels i Frostkåge den 2 september 1809.
Det slutliga fredsavtalet undertecknades i Fredrikshamn den 17 september 1809. Villkoren var hårda. Finland blev ett Storfurstendöme under den ryske tsaren.
Så småningom väcktes dock självständighetstanken i Finland. Fänrik Ståls sägner bidrog till att stärka folkets självkänsla och stolthet. Grunden var lagd för den slutliga frigörelsen när tsarväldet föll 1917.

Vi tycker nog att Runebergs skildrig av hjältemod och osjälviskt uppoffrande är lite romantiserat överdriven. Men hur är det i dag? Är dagens självmordsbombare en modernare variant av de tappra finska soldater som utan att tveka var beredda att offra livet för sitt land?

Skellefteå kompani under finska kriget 1809-09

av Rolf Granstrand

Eftervärldens bild av finska har i hög grad präglats av Runebergs år 1848 utkomna ”Fänrik ståls sägner”. En annan bild gav lärarinnan Sara Wacklin i sin 1845 utgivna ”Hundrade minnen från Österbotten”, där hon fördömde dem som ”längtade efter krig utan att ha sett dess gräsligheter”. Rolf Granstrand gör i nedanstående artikel ett försök att skildra kriget ur några enskilda soldaters perspektiv.

Per Andersson hade i november 1807 ingått kontrakt med Sunnanåbönderna om att tillträda roten 55 Sundberg, som varit vakant sen sommaren. Han var endast 18 år och därmed yngst av alla på kompaniets 128 rotar. Enligt mönstringsrullan var han 5 fot 9 tum lång, dvs. av medellängd (c:a 1,72 m).

Den 21 februari 1808 tränger ryska trupper över den svenska gränsen vid Kymmene älv i sydöstra Finland. Anfallet har storpolitiska orsaker. Ryssland och Napoleons Frankrike har året innan ingått en allians riktad mot England, som bl.a. innefattade den s.k. kontinental-Blockaden, dvs. att stänga alla Europas hamnar för handel med England. Och nu riktas blickarna mot Sveriget, vars regent Gustav IV Adolf motsatt sig all samverkan med Napoleon. Kriget är ett faktum.

Soldat ur Österbottens regemente vid tiden för kriget 1808-09.
(Foto: Bertil Olofsson, Krigsarkivet)

Mobilisering !

Västerbottens regemente var vid denna tid uppdelad på två bataljoner om vardera fyra kompanier. Skellefteå kompani ingick tillsammans med Lövångers, Bygdeå och Umeå kompanier i den södra bataljonen. Genast krigsutbrottet blev känt utgick order att bataljonen skulle samlas i Umeå. Så första söndagen i mars fick kyrkoherde Nils Ström leda församlingen i bön för Per Andersson och övriga c:a 130 Skelleftesoldater under ledning av majoren Clas Anders Ulfhjelm, som nu skulle marschera söderöver mot ovisst öde.

Liknande avsked hade tagits många gånger tidigare och under den s.k. stormaktstiden var chansen att den enskilde soldaten skulle kunna återvända inte stort större än en på tio. Under de senaste krigen hade oddsen förbättrats något och ett tjugotal av kompaniets soldater var faktiskt veteraner från Gustav III:s ryska krig 1788-90. Överhuvudtaget så var medelåldern uppseendeväckande hög, mellan 35 och 40 år. Olof Larsson från Varuträsk på roten nr. 67 Skilling var - jämte Per Andersson - yngst med sina 19 år. Knekten på den andra Sunnanåroten, nr. 56 Sundbom, hette Östen Andersson och var 37 år. Och Olof Larssons närmsta granne i ledet var 34-årige Anders Eriksson från roten nr 68 Westerman i Skråmträsk. Och så bar det av kustlandsvägen söderöver …..

Mot Norge !?

Bataljonen mönstrades i Umeå av chefen för Västerbottens regemente, överste Johan Bergenstråle. Och den 10 mars marscherade man söderut för att i trakten av Ånge förenas med några kompanier ur Jämtlands och Hälsinge regementen samt en jämtländsk hästjägareskvadron. Denna samlade styrka på drygt tusen man kom sedan under våren 1808 att befinna sig i Västernorrland och Jämtland för att skydda norrlandskusten mot fientlig landstigning samt försvara den jämtländska gränsen mot anfall av dansk-norska trupper ! Sverige befann sig nämligen denna vår inte bara i krig med Ryssland utan även med Frankrike och dess allierade Danmark. Ett prekärt läge, är det minsta man kan säga !

I Finland hade den svensk-finska armén under våren retirerat ända upp till Brahestad och Uleåborg i norra Österbotten och därmed lämnat nästan hela den östra rikshalvan till rysk ockupation. Men det fanns planer på en sommaroffensiv för att återta förlorad mark. I det läget kommer beskedet att Nordeuropas starkaste fäste, Sveaborg, med alla sina trupper, kanoner och skepp kapitulerat ! Vad far genom huvudet på Per Andersson, Olof Larsson, Östen Andersson och Anders Eriksson i den stunden ? Är kriget redan förlorat ?

Ja, åtminstone så är Johan Ludvig Runeberg glasklar på den punkten fyrtio år senare :

”Ej glöms i tiders tid den dag,
då denna sägn blev sann,
då likt ett dystert tordönsslag,
det säkra bud oss hann
att landets sista hopp gått ner,
att Sveaborg var svenskt ej mer.”

I detta kritiska läge får regementschefen Bergenstråle direkta order av konungen att återvända till Umeå för att förbereda överskeppning till Österbotten. Tanken var att geno0m ett antal landstigningsoperationer längs Finlands västkust ge stöd åt armén, som nu var på väg söderut igen, samt kanske också åt folkliga resningar mot ockupationsmakten. Och den 13 juni kl. fem om aftonen var det dags för Bergenstråle att på Kyrktorget i Umeå mönstra den tusenhövdade expeditionskåren, som omedelbart därefter embarkerade skeppen som skulle föra styrkan över Kvarken. Men eskadern blev kvar en dryg vecka vid vid lotsplatsen Bredskär utanför Obbola, I väntan dels på försenade förstärkningar från Sundsvall, dels på kontakt med general Klingspor i Österbotten och försäkringar om att huvudarmén nu verkligen närmade sig Vasa norrifrån.

Så först på midsommarafton, den 24 juni, genomfördes landstigningen vid Hankmo by nån mil norr om (Gamla) Vasa. Och redan samma natt marscherade huvudstyrkan mot staden, medan mindre avdelningar tog sig an kringliggande byar.

Slaget om Vasa – en katastrof !

Bergenstråles västerbottniska bataljon är framme vid stadens tullar kring middagstid och blir genast engagerad i regelrätta gatustrider, kvarter för kvarter. Per Andersson och hans kamrater i Skellefteå kompani måste ha haft svårt att orientera sig; vana som man var att skjuta och rycka fram i en bred linjeformering. Någon timme är svenskarna på offensiven,

Men sen får ryssarna förstärkningar och lyckas splittra upp bataljonerna med förödande resultat. Och reträtten blir oordnad. Särskilt Umeå, Lövångers och Skellefte kompanier blir kvar länge och lider svåra förluster, såväl i stupade som i sårade och tillfångnatagna. Bergenstråle blir själv blesserad och tillfångatagen, liksom ytterligare 13 officerare och 12 underofficerare. Förlusten av manskap anges till c:a 240, varav 52 i Skellefteå kompani !! (Möjligen är detta en alltför hög siffra.)

Resterna av expeditionskåren, nu under ledning av Skellefteamajoren Clas Anders Ulfhjelm, lyckades ta sig tillbaka till skeppen i Hankmo och avseglade morgonen därpå norrut för att ansluta till huvudarmén, som fortfarande var kvar uppe vid Nykarleby sju-åtta mil norr om Vasa. Så nån samordnad attack hade alltså inte kommit till stånd utan man hade vid Vasa ensamma ställts mot en mångdubbelt starkare rysk styrka. Sämre start på det finska kriget kunde man svårligen tänka sig för Skellefteå kompani !

Visserlige skede utväxling av fångar några veckor senare, så det verkar av mönstringsrullan som att kompaniets dödstal begränsats till c:a tio man, bl.a. Isak Benjaminsson Medelström från Medle, Jon Jonsson Lund från Frostkåge och Lars Andersson Norrlänning från Boviken. Kompanichef var nu majorens son, blott sjuttonårige Clas Ambjörn Ulfhjelm, eftersom fadern behövdes som bataljonschef !

Sommaren 1808

Från och med månadsskiftet juni-juli ingick alltså resterna av den västerbottniska bataljonen I den framryckande svensk-finsk huvudarmén under ledning av general Adlercreutz. Mot slutet av augusti hade nästan hela Österbotten vunnits tillbaka efter slaget vid Alavo (17/8). Men offensivkraften bröts när ryssarna fick förstärkningar under ledning av den unge generalen Nikolaj Kamenskij. En vändpunkt blev tredagarsslaget vid Ruona i början av september, som till stor del genomfördes i ”ohyggligt regn”. Efter detta tvingades armén till ständig reträtt.

De västerbottniska förlusterna uppgick till 17 döda och 23 sårade, alltså relativt begränsade, vilket - enligt den officiella regementshistoriken - anses bero på att återtåget kunde ske under ordnade former. Men än större nederlag väntade !

Slaget vid Oravais

Efter nederlaget vid Ruona valde Adlercreutz att retirera västerut för att sen ta kustvägen norröver. Strax söder om Oravais kyrkby finns en av Österbottens fåtaliga höjdsträckningar, som var lämplig för att bygga en försvarslinje. Artilleriet placerades i goda positioner på berget och de stora fälten framför röjdes av. Den västerbottniska bataljonen fick – tillsammans med västmanlänningarna - inta en central ställning kring landsvägen och bron över ån.
Under förmiddan den 14 september skedde utdragna förpoststrider, men kring kl ett kom det ryska huvudanfallet över fälten. De svenska kanonerna samt gevärseld från utspridda jägarsoldater i diken och lador stoppade dock upp anfallet.
I det läget beordrar Adlercreutz motattack och ett tjugotal svenska kompanier ger sig ut på öppen mark hack i häl på flyende ryssar. Inte minst västerbottningarna var raskt iväg och nådde snart skogsbrynet på andra sidan.

Stridsscen.
(Ur C.O. Nordensvan Finska kriget 1808-09. Foto: Bertil Olofsson, Krigsarkivet.)

Kanske var det äntligen dags för seger ?! Men här väntade utvilade ryssar under direkt ledning av general Kamenskij och svenskarna möttes av mördande eld, kanske den mest intensiva under hela kriget. Anfallsvågen bröts och de kommande timmarna innebar reträtt under ständig eldgivning. Och när mörkret äntligen kom retirerade återstoden av den svenk-finska armén längs landsvägen norrut från Oravais. Krigets blodigaste slag var över.
Så här beskriver långt senare en av deltagarna scenerna på slagfältet :
På det ena stället lågo svenskar och ryssar i en ryslig ordning, liksom de stupat ledvis; på andra ställen så nära hoppackade som om de, omfamnande varandra, blivit träffade av döden. Några hade ännu sina fingrar sammanknutna omkring det vapen, hvarmed de så tappert bidragit till den blodiga förödelsen." (G.A. Montgomery, Örebro 1842)

Totalt blev mer än tusen svenska soldater kvar på slagfältet i Oravais och antalet ryssar var antagligen än större. Här stupade såväl Olof Larsson från Varuträsk som Anders Eriksson från Skråmträsk, liksom ytterligare ett femtontal av kompaniets soldater. Därtill kom ett antal svårt sårade och tillfångnatagna, som blivit kvar på slagfältet. Av kompaniets soldater återstod bara drygt häften av manskapet, men av dessa var många sårade och skulle dö av sina skador under följande strapatsrika höstveckor. Per Andersson på roten 55 Sundberg var - så vitt vi vet -fortfarande oskadd, men kanske inser han nu att kriget är definitivt förlorat när han i natt-mörkret skyndar norrut. Men vägen hem var ännu lång ….

Återtåget hösten 1808

Dagarna efter slaget vid Oravais så återsamlades Västerbottens regemente. De åtta kompanierna var kraftigt decimerade. Den endast sjuttonårige fänriken och kompanichefen Clas Ambjörn Ulfhielm anmälde till sin far, som fortsatte som bataljonschef, att av Skellefteå kompanis 128 rotar var nu bara drygt hälften bemannade, och då var ändå ett antal svårt
blesserade inräknade.
Ändå så blev det västerbottningarnas uppgift att tjäna som arriärgarde, dvs. eftertrupp med risk för ytterligare förluster, under den fortsatta marschen upp mot Gamla Karleby. Efter fjorton dagar ingicks en överenskommelse om vapenstillestånd i Lohteå, som kom att ge visst andrum under större delen av oktober. Men vedermödorna fortsatt denna regniga och kalla höst. Så här beskrivs återtåget i Kungl. Västerbottens regementes historia :

> ***"Utan fotbeklädnad och i trasiga kläder, i saknad av kappor släpade sig soldaterna fram på de djupa vägarna föregångna och efterföljda av en myckenhet sjuka och sårade; rödsoten grep omkring sig; hunger rådde, officerarna måste understundom lämna trupperna för att hos handlandena, som seglat över från Sverige, komma över någon föda mot överdrivet pris.***
> ***…. Bataljonerna sammansmälte också genom rymningar; trosshästarna dignade av brist på foder, och den tillförsel man sökt ordna över havet fördröjdes av höststormar m.m.***
> ***(sid. 423)***

Trots att inga egentliga strider förekom under dessa höst- och vinterveckor, så blev manspillan fruktansvärd. Under perioden oktober-december så avled inom Skellefteå kompani ytterligare 33 soldater. Här följer en sammanställning på avlidna hämtad från rullorna :

5 oktober	**-**	**Jakob Eriksson**	**(nr 9 Munter, från Yttervik)**
6 oktober	**-**	**Olof Johansson, 41 år**	**(nr 39 Falkman, från Falmark)**
6 oktober	**-**	**Johan Pehrsson**	**(nr 94 Hedman, från Stavaträsk)**
7 oktober	**-**	**Anders Andersson, 37 år**	**(nr 50 Högberg, från Gummark)**
9 oktober	**-**	**Johan Johansson, 28 år**	**(nr 51 Söderberg, från Gummark)**
13 oktober	**-**	**Johan Johansson, 38 år**	**(nr 113 Bäckman, från Frostkåge)**
14 oktober	**-**	**Anders Eriksson, 34 år**	**(nr 68 Westerman, från Skråmträsk)**
15 oktober	**-**	**Lars Mårtensson, 35**	**(nr 64 From, från Norsjö)**
20 oktober	**-**	**Johan Olovsson, 32 år**	**(nr 110 Bäckström, från Östanbäck)**
20 oktober	**-**	**Christoffer Andersson, 47**	**(nr 115 Wallon, från Drängsmark)**
22 oktober	**-**	**Erik Andersson**	**(nr 47 Flinkfelt, från Ragvaldsträsk)**

o.s.v.

Så lyder rullornas kortfattade information. Men bakom varje namn döljer sig dagar och ibland veckor av plåga och sjukdom, av sorgsna kamrater och till sist hastigt grävda gravar längs den tröstlösa vägen.

Hemma igen !

Den 13 december passerar de sista svenska trupperna Kemi älv och därmed är den finska rikshalvan utrymd. Några dagar senare finns resterna av Västerbottens regemente i Nikkala strax väster om Torne älv. Eftersom möjligheterna att underhålla armén är så begränsade, så hemförlovas landsdelens egna soldater till rotarna för att förhoppningsvis ha större chans att överleva vintern. Så lagom till jul återvänder knappa femtiotalet av kompaniets soldater till Skelleftebygden . Men glädjen grumlas av det faktum att merparten aldrig kom hem och att dessa rotar nu måste återbesättas inom tre månader. De hemvändande tvingas svara på otaliga frågor, som : När ? och Hur ? och Varför ?

Under de kallaste vintermånaderna upphör all militär verksamhet, men i mitten av mars försöker den ryska ledningen tvinga fram ett avgörande genom anfall på tre fronter : över Ålands hav, över Kvarken mot Umeå och över Torne älv mot Norrbotten. Och redan den 25 mars tvingas general Gripenberg underteckna kapitulationen i Kalix, som innebär att hela den kvarvarande svensk-finska armén ska lägga ner vapnen och återvända till hemorten mot hedersord att inte mer delta i kriget. Alla förråd i det dåvarande Västerbottens län ska underställas rysk kontroll.

Men Skellefteå kompani, som just återbemannats och befinner sig i Pitetrakten på väg norrut, kommer inte att omfattas av kapitulationen utan dras under april tillbaks till Skelleftebygden, för att där tillsammans med resten av södra bataljonen samt några finska förband försöka stoppa den ryska framryckningen söderut.

Förhoppningar om fred

Under tiden har stora omvälvningar skett i Stockholm. Kungen har störtats och en ny, tillfällig regering under ledning av kungens farbror, hertig Karl, har bildats. Riksdagen , som inte varit samlad på nio år, har nu kallats samman för att diskutera och anta en ny, mer demokratisk författning med starkt begränsad kungamakt. Och kurirer har skickats till S:t Petersburg, Paris och Köpenhamn för att försöka få till stånd regelrätta fredsförhandlingar. Kanske är kriget över ?!

Men så blir det inte. I stället blir Västerbotten krigsskådeplats under våren och sommaren 1809. Och Skellefteå kompani får för första och enda gången i sin tvåhundrafemtioåriga historia vara med och försvara hembygden. Mer om detta på annan plats i denna tidskrift.

Av kompaniets drygt 120 soldater kom endast trettiofyra att överleva krigsåren 1809-09, inklusive de fyra som återkom från rysk fångenskap nåt år senare. Nittonårige Per Andersson från Sunnanå var en av de lyckliga. Han var med också nästa gång kompaniet skickades ut i krig, i det norska fälttåget 1813-14. Men det är en helt annan historia ….

Rolf Granstrand

Källor :
Bergenstråhle, "Kungl. Västerbottens regemntes historia", Sthlm 1917
Lennart Andersson, "Skellefteåbygdens soldater", Umeå 1995
Lars Ericsson, "Svenska knektar", Lund 2002
Hårdstedt/Backman, "Krig kring Kvarken", Oravais 1999
Hårdstedt, "Finska kriget", Sthlm 2006

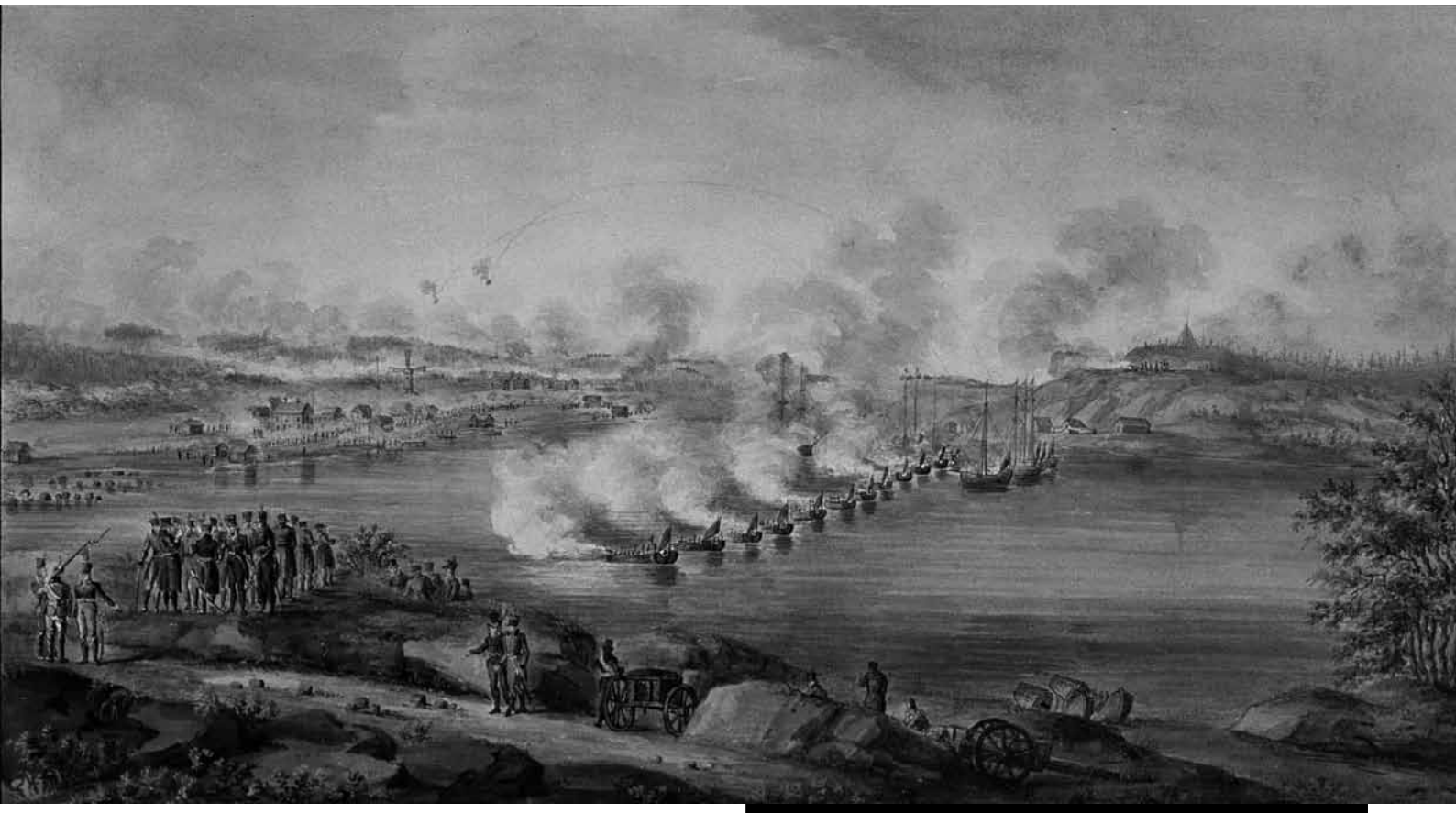

"Affairen vid Ratan 20 augusti 1809" av Carl-Gustaf Gillberg. Kungliga biblioteket, Stockholm. Källa: Västerbottens museum

Soldater i Skellefteå kompani under kriget 1809-09.

1	Söderman	(Bäck)	Lars Larsson, död 9 sept. -08 i Österbotten, 35 år. Ersattes av bonden Anders Jonsson, gift, 35 år.
2	Tåman	(Bäck)	Mikael Larsson, död 16 nov. -08, 27 år. Ersattes av Per Andersson 23/3-09, 21 år.
3	Dahlbäck	(Bäck)	Jon Eriksson, död 26 jan. -09, 29 år. Ersattes av Johan Johansson 23/3-09. 21 år.
4	Nyman	(Burvik)	Olov Nilsson, död 20 sept. -08, 37 år. Ersattes av Gustav Persson 23/3-09, 21 år.
5	Båga	(Burvik)	Samuel Nilsson, soldat sen -07, överlevde kriget. Avled sen 1815, 35 år gammal.
6	Kanon	(Bureå)	Michel Michelsson, i tjänst 1780-1811, avgick då, 50 år gammal. Ersattes av sin son Anders Mickelsson.
7	Burstedt	(Bureå)	Johan Persson, död 19 sept. -08, 31 år. Ersatt av Erik Olovsson 3/3-09, 19 år.
8	Hurtig	(Bureå)	Sven Andersson, insatt 16/10-08, försvann i Österbotten. Ersattes först 12/2-11 av Moses Burström.
9	Munter	(Yttervik)	Jacop Eriksson, död den 5 oktober -08 i Österbotten. Ersattes av Anders Andersson 3/3-09, 24 år.
10	Wikberg	(Yttervik)	Isak Andersson, i tjänst 1807-26, avgick då 38 år gammal. Lindrigt sårad i Österbotten men överlevde kriget.
11	Wikblad	(Innervik)	Per Nilsson, i tjänst 1776-1810, avgick då, 53 år gammal. Silvermedalj för tapperhet i fält.
12	Ståhlbröst	(Innervik)	Anders Andersson, i tjänst 1788-1811, avgick då, sjuklig, 44 år gammal.
13	Rosengren	(Innervik)	Johan Olovsson, död 4 januari -09, 48 år gammal. Ersattes av Olof Jacobsson 3/3-09, varjeringskarl, 26 år.
14	Orre	(Innervik)	Johan Andersson, i tjänst 1790-1813, då avsked, 44 år, sjuklig, skadad vid Vasa i juni -08.
15	Wik	(Tjärn)	Erik Andersson, död 10 januari -09, 53 år, korpral. Ersattes av Johan Johansson 3/3-09, 21 år.
16	Ström	(Furunäs)	Johan Johansson, död 24 mars -09, 23 år gammal. Ersattes av rotebonden Anders Olovsson först 1811.
17	Ursvall	(Ursviken)	Per Persson, i tjänst 1798-1830, avled då, 53 år gammal. (Saknas uppgift i rullorna vad gäller finska kriget.)
18	Trumpetare	(Ursviken)	Nils Björkman, död i juni -08 vid Vasa. Ersattes av Johan Johansson först 1811.
19	Lekatt	(Furunäs)	Per Jacobsson, död 20 mars -09, 30 år. Ersattes av Anders Olovsson Ekman först 1811.
20	Furman	(Bergsbyn)	Östen Jonsson, i tjänst 1790-1810, avled 40 år gammal. Ersattes 1811 av förre bonden Carl Nilsson, 33 år.
21	Bergholm	(Bergsbyn)	Efter 1795 boställe för kompaniets sergeant, som rote-bönderna underhöll.
22	Tjernberg	(Bergsbyn)	Efter 1807 boställe för underofficer. Anders Andersson fick då avsked efter 27 tjänsteår.
23	Tuvberg	(Tuvan)	Salomon Johansson, i tjänst från 1780, korpral, för-svunnen i Finland -08. Ersatt av Nils Olofsson i mars -09.
24	Patron	(Hedensbyn)	Gustaf Andersson, i tjänst 1806-1833, avgick då, 60 år gammal. Fången efter slaget vid Oravais men återkom.
25	Ryss	(Hedensbyn)	Lars Larsson, död 20 januari -09, 32 år. Ersattes av Hans Olovsson 3/3-09, 20 år.
26	Rask	(Hedensbyn)	Aron Johansson, i tjänst 1792-1823, avgick då vid 51 års ålder, sjuklig.
27	Lidström	(Morön)	Från 1793 inskrevs musikvolontärer på denna rote och senare anslag till militärmusiken ända fram till 1897.
28	Åberg	(Morön)	Carlsson, död 1 sept. -08, sårad vid Vasa i juni. Ersatt av Jonas Larsson 11/3-09, 19 år.
29	Roth	(Böle)	Jon Jonsson, i tjänst 1801-1811, avgick då, 36 år gammal. ”Försvagad”. Ersattes av Jonas Nilsson Löf, 35 år.
30	Asplund	(Böle)	Olof Johansson, i tjänst sen 1807, fången i Österbotten -08. Ersatt av Anders Andersson i mars -09, men återkom.
31	Smed	(Böle)	Per Gabrielsson, i tjänst 1801-1833, avgick då vid 55 års ålder. Korpral 1813.
32	Berg	(Tjärn, Böle)	Gustaf Olofsson, i tjänst 1807-1815, avgick då 31 år gammal. Skadad i höften vid Vasa, aldrig återställd.

33	Tjärnström	(Tjärn)	Per Larsson, i tjänst 1807-1823, då avsked vid 47 års ålder på grund av upprepat fylleri.
34	Storman	(Tjärn, Böle)	Per Andersson, i tjänst 1796-1820, avgick då, 47 år. Skadad i halsen vid Vasa men återkom. Sjuklig.
35	Holm	(Bodan)	Per Eriksson, i tjänst 1789-1809, avgick då, 46 år gammal. Fången i Ruona sept. -08 men återkom till hemorten 1809.
36	Käck	(Rönnbäcken)	Lars Larsson, död 20 november -08 i Österbotten. 33 år. Ersatt av Lars-Olof Larsson 19/1-09, 19 år.
37	Holmberg	(Holmsvattnet)	Johan Johansson, död 21 nov. -08 i Österbotten, 31 år. Ersatt av Hans Larsson 3/3-09, 24 år, vargeringskarl.
38	Pihl	(Falmark)	Per Jonsson, i tjänst 1791-1823, avgick då 55 år gammal. Skadad vid Vasa -08.
39	Falkman	(Falmark)	Olof Johansson, död 6 oktober -08 i Österbotten, 41 år. Ersatt av Per Johansson 3/3-09, 22 år.
40	Renfors	(Falmark)	Jakob Jönsson, i tjänst 1791-1823, avgick då, 50 år. Skadad vid Vasa.
41	Lokatt	(Falmark)	Carl Persson, i tjänst 1805-1811, avgick vid 30 års ålder. Skadad i finska kriget.
42	Karbin	(Falmark)	Johan Olovsson, död 11 november -08 i Österbotten. Ersatt av Mikael Mikaelsson 3/3-09, 21 år.
43	Ryttare	(Falmark)	Per Staffansson, i tjänst 1783-1811, avsked 52 år gammal. Blesserad tre gånger.
44	Sjöman	(Hjoggböle)	Östen Jonsson, död 29 april 1809, 49 år gammal. Ersatt av Johan Johansson först 1810.
45	Giers	(Hjoggböle)	Från 1793 boställe för föraren Grönlund. Roten blev sen boställe för föraren alt. rustmästaren.
46	Slumpare	(Hjoggböle)	Mattias Trappman, i tjänst 1798-1811, avsked vid 32 års ålder. Ersatt 1812 av Gustav Jonsson, 17 år.
47	Flinkfelt	(Ragvaldsträsk)	Erik Andersson, död 22 oktober 1808 i Österbotten. Ersattes av Olof Andersson mars -09, 23 år.
48	Södermark	(Ragvaldsträsk)	Per Eriksson, död 18 november i Österbotten Ersattes av Staffan Eriksson 3/3-09, 19 år.
49	Jägare	(Ragvaldsträsk)	Jacop Svensson, död 19 november -08 i Österbotten. Ersatt av brodern Nils 3/3-09, 21 år och ogift.
50	Högberg	Gummark)	Anders Andersson, död 7 oktober 1808 i Österbotten, 37. Ersatt av Adolf Olovsson 4/3-09, 28 år, gift.
51	Söderberg	(Gummark)	Johan Johansson, död 9 oktober 1808 i Österbotten, 28. Ersatt av Jonas Dahl 4/3-09, lantvärnsman.
52	Styv	(Gärdsmark)	Från 1793 var roten boställe för underbefäl. Bönderna betalade till regementet fram till 1846.
53	Gerdfelt	(Gärdsmark)	Från 1807 till 1860 var roten boställe för underbefäl och underofficerare i kompaniet.
54	Norgren	(Kroksjön)	Hans Andersson, i tjänst från 1803, överlevde finska kriget men stupade i det norska fälttåget 1814, då 36 år.
55	Sundberg	(Sunnanå)	Per Andersson, i tjänst från 1807, då endast 18 år. Överlevde kriget men insjuknade i Uddevalla 1815. Försvann
56	Sundbom	(Sunnanå)	Östen Andersson, död 1 september 1808 i Österbotten, 37 år. Ersatt av Anders Andersson 4/3-09, 23 år.
57	Grönlund	(Lund)	Jonas Andersson, död 2 december 1808 i Finland, 23 år. Ersatt av Johan Johansson 3/3-09, 21, lantvärnsman.
58	Dyhr	(Lund)	Från 1792 boställe för rustmästaren. Sedan gick roten till underofficerarnas avlöning fram till 1873.
59	Bjuhr	(Kattisträsk)	Adam Olovsson, död 20 april 1809, 39 år. Ersatt först i april -10 av Olov Gabrielsson, 19 år.
60	Lax	(Bastuträsk)	Anders Persson, i tjänst 1789-1810, då 40 år. Sjuklig de sista åren, troligen inte med i finska kriget.
61	Rutfelt	(Bastuträsk)	Erik Olovsson, död 11 mars 1809, 43 år gammal. Ersattes omedelbart av Olof Johansson, 18 år.
62	Norberg	(Norsjö)	Nils Nilsson, död 17 september 1808, 28 år. Ersattes av Johan Persson 4/3-09, 34 år.
63	Norman	(Norsjö)	Anders Andersson, död 14 sept. 1808 i Österbotten, 33. Ersatt av Gustaf Andersson 3/3-09, 19 år.
64	From	(Norsjö)	Lars Mårtensson, död 15 okt -08 i Österbotten, 35 år. Ersatt av Anders Andersson 3/3-09, 35 år.

65	Nordström	(Norsjö)	Erik Johansson, död 24 nov. -08 i Österbotten. Ersatt av Per Olsson i mars -09, togs till fånga, kom ej åter.
66	Blylod	(Bjurvattnet)	Nils Johansson, i tjänst 1806-10, avgick 25 år gammal. Sjuklig, fick återbetala ¾ av legan till roteböndern a.
67	Skilling	(Varuträsk)	Olof Larsson, död vid Oravais sept. -08, 19 år gammal. Ersatt av Olof Jacobsson 3/3-09, 19 år, vargeringsman.
68	Westerman	(Skråmträsk)	Anders Eriksson, död 14 okt. 1808 i Österbotten, 34 år. Ersatt av Nils Persson 4/3-09, 27 år.
69	Grönborg	(Gärdsmark)	Anders Jonsson, i tjänst 1803-1830, avgick då 49 år gammal, lungsot.
70	Kvick	(Skråmträsk)	Gustaf Adolf Andersson, död 16 nov.1808 i Österbotten 27 år gammal. Ersatt av Carl Johan Blåberg kort tid.
71	Carlman	(Klutmark)	Erik Larsson, död 6 dec. -08 i Finland, 31 år gammal. Ersatt av Anders Jonsson 3/3-09, fången, avhördes ej.
72	Backman	(Klutmark)	Anders Andersson, i tjänst 1787-1810, avgick då vid 43 års ålder, förblev ogift.
73	Lundström	(Medle)	Johan Andersson, död 1 maj 1809 efter ett års tjänst. Ersatt av Anders Olovsson 8/10-10, 34 år.
74	Warg	(Medle)	Per Jonsson, död 6 dec. 1808 i Finland, 38 år gammal. Ersattes av Olov Johansson i mars -09, 27 år.
75	Medelström	(Medle)	Isak Benjaminsson, död 25 juni 1808 vid Vasa, 33 år. Ersatt av Lars Nilsson 3/3-09, 22 år.
76	Frisk	Myckle)	Anders Östensson, död 18 sept. 1808 i Österbotten, 44 år. Ersatt 3/3-09 av Christoffer Gabrielsson, 22 år.
77	Stoltz	(Myckle)	Anders Olovsson, död 13 maj 1809, 37 år gammal. Ersatt av Fredrik Svensson 13/5-10, 23 år.
78	Hägg	(Degerbyn)	Johan Persson, död 16 dec. -08, 24 år, ogift. Ersatt 10/4-09 av Per Olovsson, 20 år.
79	Degerfelt	Degerbyn)	Lars Nilsson, död 14 sept. -08 vid Oravais, 42 år gammal. Ersatt av Bernhard Olofsson 3/3-09, 26 år.
80	Bjuhr	(Stämningsgården)	Från 1793 var roten fältväbelns boställe och sen från 1837 avlöning till underofficerare.
81	Hofman	Ersmark)	Olof Olofsson. Död 28 juni 1808 i Österbotten, 32 år. Ersatt av Esaias Christiersson 4/3-09, 22 år.
82	Dahlkvist	(Ersmark)	Anders Olovsson, i tjänst 1790-1815, då han avled, 43 år gammal. ”Tungt bröst”.
83	Knipa	(Ersmark)	Per Nilsson, död 3 mars 1809, 39 år gammal. Ersatt av Anders Berg 30/3-10, 30 år. Nytt namn : Fält.
84	Kopparslagare	(Ersmark)	Olof Olofsson, i tjänst 1790-1813, avgick då vid 45 års ålder, sjuklig.
85	Fältskär	(Ersmark)	Anders Andersson, död vid Oravais 14 sept. 1808, 20 år. Ersatt av Erik Jonsson 3/3-09, 20 år.
86	Mölnare	(Kusmark)	Jon Jonsson, i tjänst 1785-1813, avgick då vid 49 års ålder, ”svag”.
87	Rönnqvist	(Kusmark)	Per Ersson, död vid Oravais 14 sept. 1808, 25 år gammal. Ersatt av Johan Hansson 3/3-09, 26 år.
88	Krigsman	(Kusmark)	Anders Mikaelsson, död 29 mars 1809 efter halvannat års tjänstgöring. Ersatt av Anders Andersson 1810, 33 år.
89	Klockare	(Kusmark)	Per Danielsson, i tjänst 1803-1820, avgick då vid 43 års ålder, ”sjuklig”.
90	Färm	(Kusmark)	Anders Nilsson, i tjänst 1791-1810, avgick då vid 48 års ålder, ”bräcklig”.
91	Kruskopp	(Kusmark)	Anders Hansson, död i Finland 28 nov. 1809, 39 år. Ersatt av Johan Olovsson 3/3-09, 33 år. Nytt namn : Fana
92	Skog	(Kågeträsk)	Olov Nilsson, i tjänst 1807-26, avgick då 43 år gammal. Blesserad i Norge 1814.
93	Kågström	(Kågeträsk)	Johan Olovsson Lundmark, död 20 nov. 1808 i Finland. Ersatt av Jonas Mosesson 3/3-09, 21 år.
94	Hedman	(Stavaträsk)	Johan Pehrsson, död 6 okt. 1808 i Finland, ett års tjänst. Ersatt av Johan Olovsson 3/3-09. Avled 14 juli 1811.
95	Utterman	(Storkåge)	Jakop Johan Berglund, död 28 nov. 1808 i Finland, 28 år Ersatt av Anders Svensson, 20 år.
96	Tysk	(Storkåge)	Från 1805 till 1815 betalade bönderna anslag till musiker, bl.a. piparen Johan Petter Dunderberg.

97	Wahlberg	(Storkåge)	Anders Larsson, i tjänst 1787-1823, avgick då vid 53 års ålder, ”sjuk på sjukhuset”.
98	Berggren	(Storkåge)	Jonas Larsson, död i Finland den 8 nov. 1808, 24 år. Ersatt av brodern Lars 3/3-09, 28 år, gift.
99	Österman	(Storkåge)	Fredrik Jakobsson, död 8 nov. 1808 i Finland, 39 år. Ersatt av Carl Andersson 3/3-09, 28 år, gift.
100	Klintberg	(Storkåge)	Per Eriksson, pipare, från 1807. Från 1810 betalde roten anslag till regementsmusiker
101	Västerbottning	(Storkåge)	Jakop Persson, död 20 sept. 1808 i Österbotten, 42 år. Ersatt av Nils Olovsson 4/3-09, 29 år, ogift.
102	Junkare	(Stämningsgården)	Anders Bergman, död 17 sept. 1808 i Österbotten, 28 år. Ersatt av Magnus Andersson 4/3-09, 18 år.
103	Norrlänning	(Boviken)	Lars Andersson, fången vid Vasa 25 juni 1808, Hördes ej av mer. Ersatt av Gabriel Gabrielsson 3/3-09, 20 år.
104	Löfmark	(Böle)	Johan Johansson, död 20 aug. 1808 i Finland, 28 år. Ersatt av Nils Johansson 22/3-09, lantvärnskarl.
105	Åhl	(Ostvik)	Johan Wilhelm Rönnlund, fången vid Vasa 25 juni 1808. Ersattes av Gabriel Andersson. Återkom dock.
106	Storfält	(Ostvik)	Anders Östensson, död 30 nov. 1808 i Finland, 24 år. Ersatt av Simon Persson 4/3-09, 26 år.
107	Boström	(Ostvik)	Östen Aronsson, död 30 sept. 1808 i Österbotten, 38 år. Ersatt av Johan Persson 4/3-09, 22 år.
108	Herre	(Ostvik)	Anders Benjaminsson, död 5 maj 1809, 50 år gammal. Därefter musikvolontärer på roten till 1817.
109	Brännare	(Östanbäck)	Lars Andersson, i tjänst 1800-1826, då avsked vid 48 års ålder. Korpral. ”Mindre arbetsförmåga, bråck”.
110	Bäckström	(Östanbäck)	Johan Olovsson, död i Finland 20 okt. 1808, 32 år. Ersatt av Anders Nilsson 3/3-09, 28 år.
111	Lund	(Frostkåge)	Jon Jonsson, död 25 juni 1808 vid Vasa, 49 år gammal. Ersatt av Salomon Persson 4/3-09, 20 år.
112	Svärd	(Frostkåge)	Jöns Ersson, i tjänst 1801-1830, avgick 56 år gammal. Därefter betalade roten lön till underofficer till 1876.
113	Bäckman	(Frostkåge)	Johan Johansson, död 13 okt. 1808 i Österbotten, 38 år. Ersatt av Olov Abrahamsson 4/3-09, död 19 juni 1809.
114	Ståhlberg	(Drängsmark)	Augustin Johansson, i tjänst 1791-1822, avgick 51 år gammal, sjuklig, blesserad redan vid Vasa juni 1808.
115	Wallon	(Drängsmark)	Christoffer Andersson, död 20 okt. 1808, 47 år. Ersatt av Lars Larsson 14/3-09, 23 år.
116	Pålack	(Drängsmark)	Olov Persson, i tjänst 1802-1815, då han avled av skador under det norska fälttåget, 35 år gammal.
117	Dunder	(Drängsmark)	Ambrosius Benjaminsson, i tjänst 1791-1811, då avsked, sjuklig, 43 år gammal.
118	Tapper	(Drängsmark)	Sven Johansson, död 20 juni 1808 efter 9 mån. tjänst. Ersatt av Lars Christiansson 4/3-09, 22 år.
119	Frimodig	(Fällfors)	Nils Persson, död i Finland 3 dec. 1808, 27 år. Ersatt av Olof Israelsson 3/3-09, 28 år, ogift.
120	Strand	(Byske)	Carl Andersson, död i Finland 30 nov. 1808, 28 år. Ersatt av Magnus Lindberg 4/3-09, 28 år.
121	Lång	(Norrlångträsk)	Erik Johansson, död 7 maj 1809, 34 år gammal. Ersatt av Olof Olofsson 17/11-09, 30 år, gift.
122	Fiskare	(Tåme, Kinnbäck)	Erik Persson, död 5 dec. 1808 i Finland, 25 år. Ersatt av Anders Nilsson 22/3-09, 22 år.
123	Åman	(Åbyn)	Johan Larsson, i tjänst 1789-1820, avgick då sjuklig vid 53 års ålder.
124	Forsman	(Åbyn)	Jon Nilsson, död 10 sept. 1808 i Österbotten, 37 år. Ersatt av av Axel Axelsson 4/3-09, 22 år.
125	Sund	(Avan)	Jonas Andersson, i tjänst 1789-1820, avgick då vid 58 års ålder. Blesserad i Norge 1814.
126	Rolig	(Gagsmark)	Johan Andersson, död 8 aug. 1809, 30 år gammal. Ersatt först i decemer 1810 av Per Jonsson, 19 år.
127	Kjällmark	(Kjällbomark)	Johan Jonsson, i tjänst 1807-1843, avsked då vid 53 års ålder. ”Bruten”.
128	Ståhl	(Kinnbäck)	Karl Olovsson, död 7 dec. 1808 i Finland, 29 år gammal. Ersatt av lantvärnsmannen Lars Larsson 15/3-09, 20 år.

Sammanställningen gjord av Rolf Granstrand med utgångspunkt från Lennart Anderssons ”Skellefteå bygdens soldater 1695–1895”, Umeå 1995.

Vapenstilleståndet i Frostkåge *av Per Landström*

Vad har nu lilla Frostkåge för del i denna omvälvande tid för Sverige ?

Jo, våren 1809 retirerade de svenska trupperna genom byn, därefter kom de ryska trupperna och stannade fram till hösten 1809. Stora truppstyrkor marscherade efter kustvägen genom byn. Dessa trupper krävde mat och foder samt tvångsrekvisition av hästar och arbetskraft. Dessutom förde de med sig olika fältsjukdomar. Detta ledde till svåra umbäranden för våra förfäder och dödligheten i byn var stor under 1809.
Frostkåge hade 3 roten vars soldater deltog i kriget och 3 av byns totalt 5 soldater stupade.

Den 2 september 1809 träffades på Frostkåge gästgiveri den svenske generalmajoren Sandels och den ryske generallöjtnanten Kamenski för att underteckna ett vapenstillestånd (se motstående sida), där villkoren bl.a. var att ryssarna skulle dra sig tillbaka till Pitebygden och svenskarna stanna i Umeå i väntan på att fredsförhandlingarna i Fredrikshamn kunde slutföras. Freden ingicks sen den 17 september.
Gästgiveriet timrades ned på 1920-talet, men virket från salen togs tillvara och användes till uppförande av en bagarstuga som ännu idag står kvar på fastigheten uppe i Lia.

Till Herr Krigsministern och Riddaren Grefve Araktschejev

Från Generallöjtnanten
Grefve Kamenski 2

Rapport

I går skulle jag åter framrycka med kåren, men General Sandels kom till mig med ett bref från högste befälhafvaren för deras sjö- och landstyrka, Generalamiralen Puke och med fullmakt att sluta stillestånd. Då jag redan för länge sedan fått befallning från högste befälhafvaren för arméen att sluta stillestånd äfven som det icke utan nödtvång börja operera anfallsvis under pågående fredsunder-handlingar, och då jag dessutom ser omöjligheten af att fortsätta dem på grund af svårigheten att anskaffa proviant och på grund af de fiendtliga krafternas ojämnförliga öferlägsenhet, hvilka krafter alltid komma hota mig icke blott framifrån utan äfven i ryggen, emedan deras flotta med alla trupperna ännu ligger omkring Umeå, så at jag har emot mig på hafvet och på landsvägen ända till 15,000 man, under det jag själf i hela min kår endast har 7,000 man, hvilka hotas af hungersnöd mer än af fienden, har jag beslutit ingå stillestånd med dem. Afskrift af detta har jag med en kuriröfficer afsändt genom de Svenska förposterna och öfver Kvarken till högste befälhavaren. Originalhandlingen har jag äran härmed öfversända tils Eders Durchlaucht, och en annan afskrift har jag med kurir afsändt landvägen öfver Torneå till högste befälhafvaren.

Detta stillestånd äger kraft, ifall högste befälhafvaren icke gillar detsamma endast 15 dagar efter meddelandet till Svenskarna att han icke gått med därpå, emellertid förblifver hela denna flotta i overksamhet och enligt General Sandels försäkran inlastas folket på kusten och flottan afsändes till Karlskrona och till utgången af denna tid skall den på grund af den kalla årstiden icke kunna återvända till Bottniska viken och operera därstädes, emellertid är sjöfarten för obevärade fartyg för oss fri i hela Bottniska viken, räknade ifrån själfva Åländska öarna, följakteligen kan man afsända proviant till mig från själfva Åbo och alla andra punkter för att förse mig med magasiner till min förplägnad icke blott för 2 eller 3 månader utan för hela vintern om så vore nödvändigt. Jag ber högste befälhafvaren låta under detta stillestånd hitsända på en gång så mycket proviant som möjligt ifrån Åbo eller annat ställe till Luleå. Men då de fiendtliga stridskrafterna är mycket öfverlägsna mina och ehuru vid stilleståndet är sagdt att kårerna å ömse sidor under stilleståndstiden icke skola förstärka sig ber jag högste befälhafvaren upprätta en reservkår åt mig på 3 eller 4000 man omkring Torneå med erfoderlig proviant för några månader, åtminstone för 2 månader och då kan jag vid stilleståndets slut åter börja operera anfallsvis, till en sådan reservkår kan man (synes det) taga något trupper från Uleåborg eller Vasa.

Generallöjtnanten Grefve Kamenski 2
No. 50 Byn Frostkåge den 22 augusti 1809

Denna rapport är översatt från ryska till svenska på 1890-talet och finns i original på Krigsarkivet. Rysk tideräkning låg vid denna tid 12 dagar efter Sveriges, således skrevs detta den 3 september, dagen efter stilleståndsavtalet. Denna avskrift upprättad 2008-01-20 Per Landström

Stilleståndsfördrag afslutadt mellan General Kamenski och General-majoren Baron Sandels i Frostkåge den 21 augusti/2 september 1809

1:e *Emellan ryska och svenska arméerna i Vesterbotten skall stillestånd äga rum medan fredsunderhandlingar pågå mellan de båda hafven.*

2:e *De båda härarna intaga följande ställningar: Ryska armén stannar i Piteå och dess förposter i Jäfre, Svenska armén stannar i Umeå och dess förposter i Rikleå.*

3:e *Landet emellan Jäfre och Rikleå skall anses neutralt och ingen från de båda härarna får öfverskrida dess ofvannämda båda punkter.*

4:e *Svenska flottan skall passera Kvarken och icke operera vare sig emot de åländska öarna eller emot Finlands kusten så länge stilleståndet varar.*

5:e *Under stilleståndstiden skola de båda härarna icke öka sin truppstyrka.*

6:e *Obevärade fartyg få fritt segla på hela Bottniska viken.*

7:e *De båda ofvansagda arméerna intaga för dem bestämda ställningar den 23 augusti/4 september*

8:e *För den händelse fredsunderhandlingarna, som börjat mellan de båda makterna, afbrytes, skola båda de ifråga varande arméerna underrätta hvarandra därom 2 veckor i förväg, och då Generalen Grefve Kamenski icke har erfoderlig fullmakt att afsluta ett dylikt stillestånd, så förbinder han sig att för den händelse högste befäl hafva ren för finländska armén Barclay de Tolly icke bifaller detsamma att därom underrätta Svenska armén ej senare än om 15 dagar, räknat från dagen för detta fördrags undertecknande, och då skall det stå båda arméerna fritt att 15 dagar efter meddelandet om dess afbrytande d.v.s. en månad efter dess undertecknande börja operera.*

9:e *Men på det att svar ifrån högste befälhafvaren måste erhållas snarast möjligt skall en rysk officer med rapporten till högste befälhafvaren genast öfversändas på ett svenskt parlamentärfartyg.*

Le Baron de Sandels
General major

Comte de Kamensky Lieutenant
General au service de St Majesté
lÉmpereur de toutes les Russies

1809. le 21. aout/2. septembre
Froskego.

Generalmajor
Johan August Sandels

Generallöjtnant
Nikolai Michailovskij Kamenski

Bagarstuga

Söndag den 30/8 2009
Frostkåge byaförening håller en minneshögtid med anledning av stilleståndsavtalet och 200 år av fred.
Innehåll: Korum, Avtäckning av minnessten, Seminarium, Utställning, Folkdans, Förplägnad

Rannsakning efter gevär efter finska kriget.

av Ulf Lundström

I augusti 1811 beslutade krigskollegiet om en rannsakning efter gevär som allmogen hade köpt av ryska krigsfångar. Undersökningen skulle även ge svar på frågan om gevären var svenska eller utländska. Det framgår att en undersökning redan hade hållits men den skulle nu fullföljas. I slutet av samma månad skickade landshövding Edelstam ut ordern till kronofogden Dyhr i Piteå. Dyhr sände i sin tur ut order till länsmännen i sitt distrikt. Länsman Abraham Burström i Burträsk fick ordern i början av september månad. Han skriver att någon undersökning inte hade förekommit hos honom. Burströms rannsakning redovisar 46 fall där sockenbor köpt gevär eller gevärsdelar av ryssar eller svenskar. Materialet består av dessa 46 berättelser som ger en rad episoder från den ryska ockupationen sommaren 1809. Vi får några ögonblicksbilder av förhållandet mellan de ryska soldaterna och kanske främst de bönder eller bondsöner som utförde körslor och skjutsningar längs kustlandsvägen.

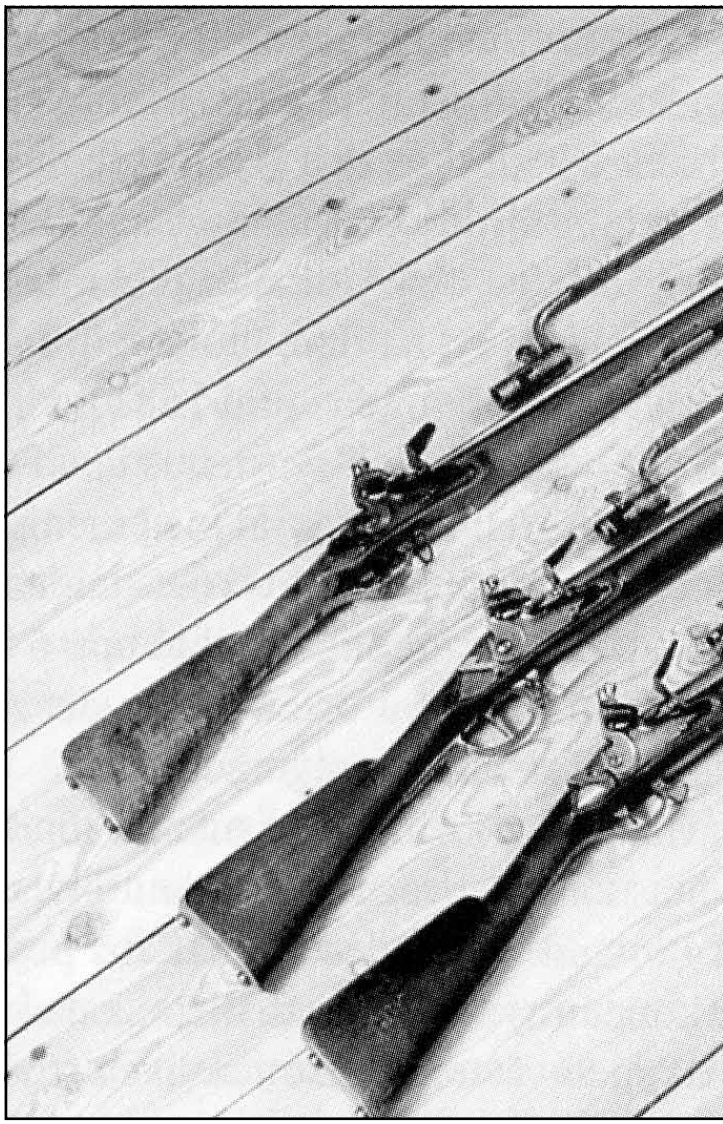

Bonden Jon Hansson i Tjärn bytte till sig ett gevärslås av ryska soldater när han körde en rysk transport sommaren 1809. Han bytte bort mat för ett värde av 11 riksdaler riksgälds sedlar, dvs. samma värde som låset uppskattades ha.

Förvärv från svenska soldater.

Abraham Andersson i Lappvattnet bytte till sig ett ryskt gevär av en soldat från Savolax jägare. Det var under vintern i början av 1809 innan de ryska trupperna kom. Geväret som var märkt med det ryska vapnet, sannolikt dubbelörnen, värderades till en riksdaler och 10 skilling riksgälds.

Under våren 1809 kom några flyende finska soldater till Kalvträsk. Där hade de till bonden Per Nilsson sålt ett gevär som var värt två riksdaler riksgäld i sedlar för mat. Svenska gevär skulle återgå till kronan.
Bonden Olof Rönnberg i Åbyn hade under våren 1809 köpt ett gevärslås av ryska soldater samt ett kort och nött svenskt gevär av bonden Lars Samuelsson i Bygdsiljum. Geväret var ett officersgevär, som officerarna själva fick hålla sig med och därför fick Olof Rönnberg behålla detta gevär.

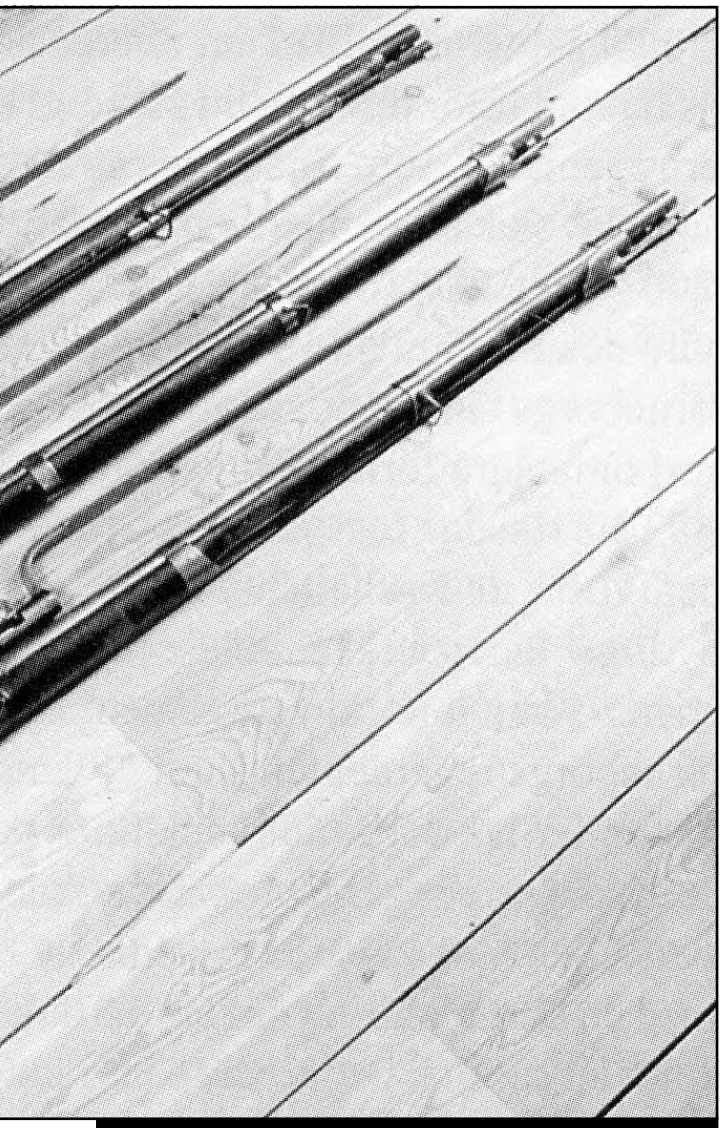

Tre infanterimusköter (uppifrån): M/1765, M/1791 och M/1805. Den senare en s.k. reparationsmodell tillverkad av gamla musköter. Denna användes framförallt av vargeringen. (Privat ägo H.P.S Foto: Cata Portin.)

Drängen Fredrik Hansson i Åbyn visade upp ett svenskt gevär som var i gott skick, förutom att axelremmen saknades. Han hade köpt det för två riksdaler riksgälds sedlar av sin granne Anders Hedström som hade hittat det i skogen vid Innerviks gästgivargård, där han hade legat i hållskjuts under sommaren 1809. Det förmodades att svenska trupper hade lämnat geväret vid reträtten undan den ryska armén i mitten av maj månad samma år.

De svenska gevären i Gumbodatjärnen.

När de ryska trupperna närmade sig Västerbottens regementes övningshed Gumboda hed hann de svenska trupperna inte få med sig ett antal gevär, som i stället sänktes i Gumbodatjärnen,. De ryska soldaterna lyckades lokalisera gevären och tog upp alla eller ett stort antal av dem. Anders Persson som var son till bonden Per Andersson i Bodbyn köpte under sommaren en musköt med lås, när han låg i hållskjuts på Gumboda gästgivargård. Geväret saknade laddstock och bajonett. Priset var en riksdaler och 16 skilling riksgälds. Säljare var sannolikt en rysk soldat. Bonden Per Mårtensson i Andersvattnet köpte ett av dessa gevär för 16 skilling riksgälds av en rysk soldat. Bonden Jon Olofssons änka i Brännvattnet hade ett gevär med lås som sannolikt maken under våren 1809 hade köpt av ryska soldater i Skinnarbyn, kyrkbyn i Bygdeå socken. De som ägde svenska gevär och persedlar fick utan ersättning lämna ifrån sig dessa. Ett undantag var bonden Olof Rönnberg som fick 1 riksdaler riksgälds i ersättning, dvs samma värde som han hade betalat för geväret. Någon lika grundlig rannsakning efter gevär tycks inte ha gjorts i Skellefteå socken.

Ett varmt tack till Gunda Lundström i Bygdeträskliden för uppgifter om detta dokument. Källa: Burträsk tingslag, höstinget 1811. § 31, den 3 oktober. Det fullständiga materialet finns i Kunskapskällan på Skellefteå museum.

Lokalhistoriska dagar den 15–17 maj

Tema: MÄRKESÅRET 1809

Fredag 15/5

Kl 18.00 Avtäckning av minnessten, ca 100 m väster om Landskyrkan. Skellefteå Musikkår medverkar.

Kl 18.30 Församlingsgården : Åren 1808–10 i stora drag. Stina Bäckström, Helsingfors och Anna-Sara Hammar, Umeå.

Kl 20.00 ”Om aftonen den 15 maj 1809”, ögonblicksbilder från en av bygdens mest dramatiska dagar.

Kl 21.00 Show på Lejonströmsbron!

Lördag 16/5

Kl 10.00 Guidad vandring i området kring socken-kyrkan. Samling på Stiftsgården.

Kl 11.30 Församlingsgården : Lunch, utställningar samt lokalhistorisk marknad.

Kl 12.30 Freden 1809 – det nya Finland, det nya Sverige! Stina Bäckström, Helsingfors och Elisabeth Engberg, Skellefteå.

Kl 13.30 Hur gick det för Skellefteborna 1808-10? Birgitte Grönlund och Ulf Lundström berättar.

Kl 14.15 Ryska desertörer? Jo, faktiskt! Martin Leisborn vet mer.

Kl 14.30 Kaffe och lokalhistorisk marknad.

Kl 15.00 ”1809 i kärlek och krig” med Greger Ottosson, OBS! Inträde 50:-.

Söndag 17/5

Kl 11.00 Högmässogudstjänst, Carin Hasslow.

Kl 12.30 Kyrkkaffe kring temat 200 år med fred!

För mer information: Rolf Granstrand, tel 070-266 87 23.

Varmt välkommen!

SKEFO FÖRENING FÖR SKELLEFTEFORSKNING

Arrangörer: SKEFO i samarbete med Skellefteå Landsförsamling, Stiftsgården, Skellefteå hembygdsförening, Gammelstadsrådet, Folkrörelsearkivet, Företagsarkivet, Demografiska databasen, Bure Arkiv, UR, SENSUS, Studieförbundet Vuxenskolan, Föreningen Norden och Norran.

Fri entré!

Utställning i Nyborg, Nordanå

1809 “Aldrig mera krig”

14/6 till den 30/8 Öppet alla dagar 12-16

27/6 Björn Lippold
4/7 Ulf Lundström
11/7 Albert Magnusson
1/8 Gunda Lundström 8/8 Film

lokalhistoria.skelleftea.org

- en rik källa att ösa ur !

S

SKELLEFTEBYGDENS LOKALHISTORISKA FÖRENING

SKEFO

SKEFO har som syfte att på allehanda sätt befrämja och utveckla det lokalhistoriska intresset i Skelleftebygden på ett sådant sätt att detta kan leva vidare hos kommande generationer.

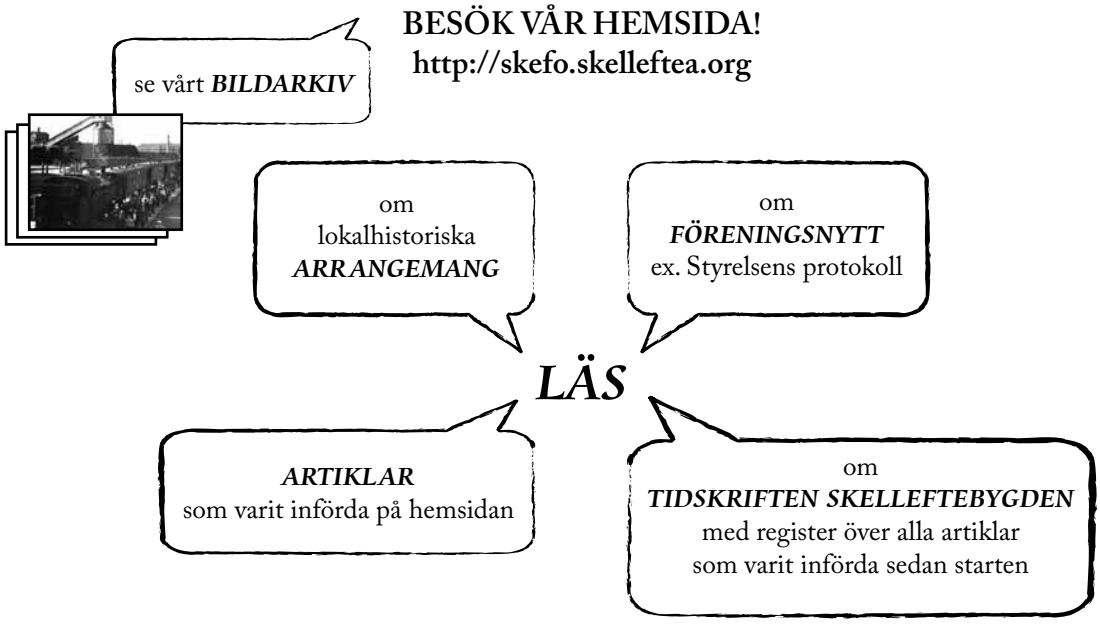

Storbron över Skellefteälven i början av 1860-talet eller möjligen under 1850-talet när ännu träkistorna fanns kvar.Foto: Skellefteå museum

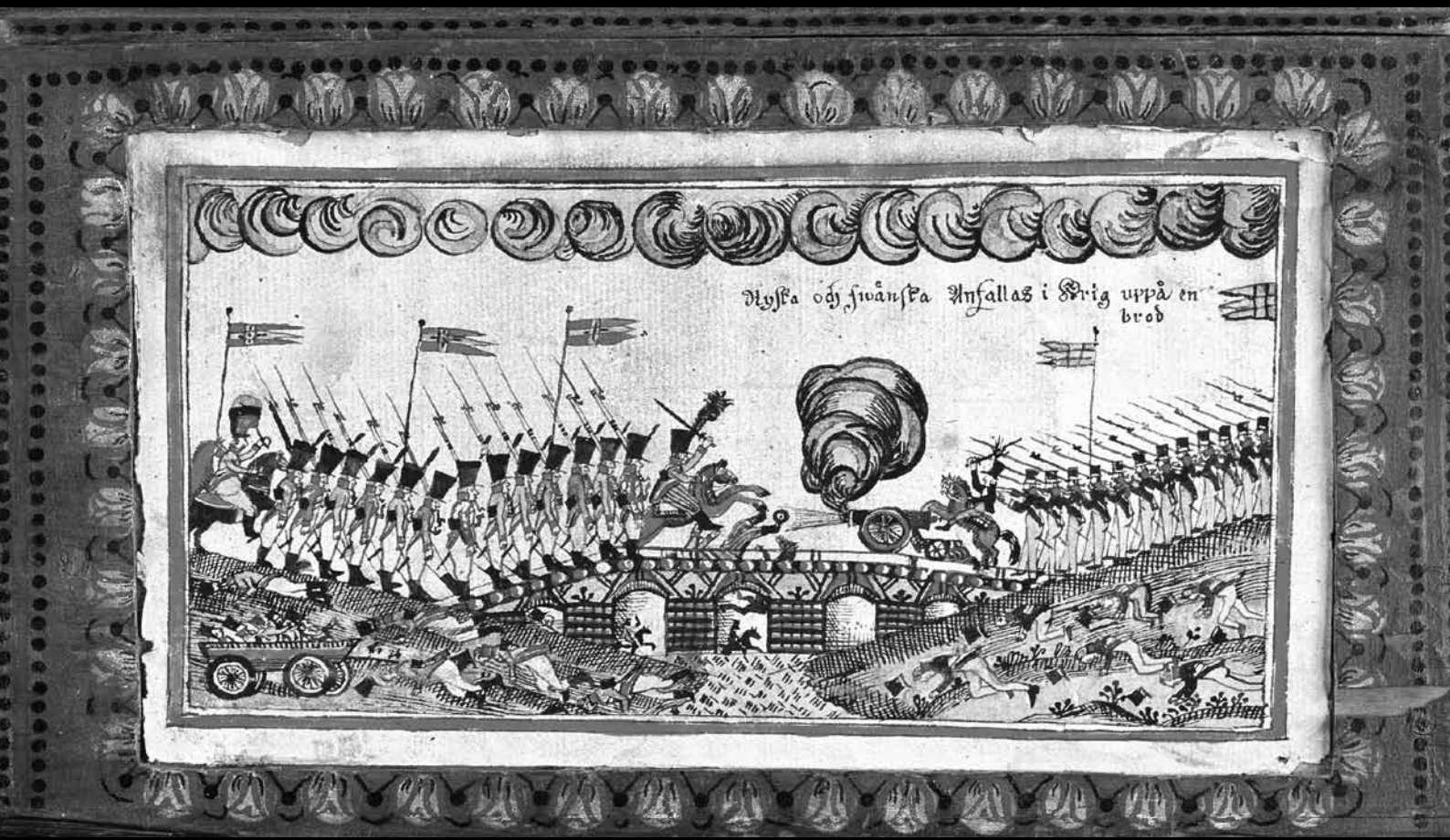

Bild målad på skrin av Lars Larsson, Åbyn, Burträsk. Skellefteå museum.